

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**Global
Communities**
Partners for Good

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦІЛІСНОГО СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПЛАНУВАННЯ БЮДЖЕТУ ОТГ

DOBRE ПРАКТИКИ

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ
ЦЕ ДОБРЕ

Запровадження цілісного середньострокового планування бюджету ОТГ

Даний посібник дає можливість отримати відповіді на основні проблемні питання щодо бюджетного планування у середньостроковому періоді на рівні ОТГ.

Матеріали посібника будуть корисними виконавчим органам місцевих рад ОТГ, місцевим фінансовим органам, головним розпорядникам бюджетних коштів, іншим представникам територіальних громад.

У підручнику наведено огляд законодавства, надано опис поетапних кроків для запровадження середньострокового бюджетного планування на рівні ОТГ та запропоновано шаблони документів.

Автори:

**Тетяна Овчаренко,
Інна Святна,
Ангела Бочі,
Ольга Шубіна**

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) — це п'ятирічна програма, що виконується міжнародною організацією Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) та фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). Програма спрямована на посилення місцевого самоврядування та створення кращих умов для розвитку ОТГ, підвищення рівня залученості громадян до прийняття рішень та забезпечення підзвітності та прозорості в громадському управлінні.

До консорціуму виконавців програми DOBRE, на чолі з Global Communities, входять: Український кризовий медіа центр, Social Boost, Фонд розвитку місцевої демократії (FSLD/FRDL), Малопольська школа державного управління при Краківському університеті економіки (MSAP/UEK), Польща, Національний Демократичний Інститут (NDI).

Програма USAID DOBRE працює в 7 цільових областях: Дніпропетровській, Івано-Франківській, Харківській, Херсонській, Кіровоградській, Миколаївській та Тернопільській. Із червня 2020, Програма [розпочала свою роботу ще в трьох областях](#): Запорізькій, Чернівецькій, та Чернігівській.

Ця публікація стала можливою завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) і не обов'язково відображає точку зору USAID чи уряду Сполучених Штатів.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
I. СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ	6
1.1. Законодавче врегулювання застосування середньострокового підходу у бюджетному процесі на місцевому рівні	7
1.1.1. Зміни до Бюджетного Кодексу України.....	8
1.1.2. Взаємозв'язок стратегічного бачення з поточним плануванням.....	11
II. СИСТЕМА СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ ОТГ ТА ЇЇ КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ	16
2.1. Стадії та учасники бюджетного процесу в умовах середньострокового планування.....	21
2.2. Оновлений бюджетний календар і зміни до бюджетного регламенту	23
2.3. Формування орієнтовних поетапних планів заходів як запорука якісного бюджетного планування.....	26
2.4. Пріоритизація цілей, узгодження завдань, складання місцевих фінансових планів на три роки	27
III. СКЛАДАННЯ ТА СХВАЛЕННЯ ПРОГНОЗУ БЮДЖЕТУ ОТГ	29
3.1. Організаційно-методологічні засади формування прогнозу бюджету	29
3.2. Основні вимоги до формування бюджетних показників при середньостроковому бюджетуванні.....	31
3.2.1. Прогнозування дохідної частини бюджету на середньостроковий період	31
3.2.2. Особливості середньострокового планування видатків бюджету.....	37
IV. ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПРОГНОЗУ БЮДЖЕТУ ОТГ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД (СХЕМА, ПОРЯДОК, ДОРОЖНЯ КАРТА)	40
ДОДАТОК I	48
Шаблон рішення про Бюджетний регламент ОТГ	
ДОДАТОК II	63
Рекомендований план заходів щодо складання прогнозу місцевого бюджету на середньостроковий період	
ДОДАТОК III	65
Рекомендований план заходів щодо складання проекту місцевого бюджету на плановий рік	
ДОДАТОК IV	67
Стаття 75 ⁻¹ БКУ. Складання та схвалення прогнозу місцевого бюджету	
ДОДАТОК V	69
Типова форма прогнозу місцевого бюджету, розроблена МФУ	
ДОДАТОК VI	70
Зразок рішення про схвалення Прогнозу	
ДОДАТОК VII	86

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ:

БКУ	— Бюджетний кодекс України
ПКУ	— Податковий кодекс України
ЗУ про МС	— Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»
КМУ	— Кабінет Міністрів України
МФУ	— Міністерство фінансів України
ОМС	— органи місцевого самоврядування
ОТГ	— об'єднана територіальна громада
ССБП	— середньострокове бюджетне планування
СПВ	— середньострокове планування видатків
ПЦМ	— програмно-цільовий метод
МФО	— місцевий фінансовий орган
ДПС	— Державна податкова служба України
ОДА	— обласна державна адміністрація
РНБО	— Рада національної безпеки і оборони України
ВРУ	— Верховна Рада України

ВСТУП

Діяльність Програми DOBRE у співпраці з незалежними експертами спрямована на виявлення проблемних питань та подальше удосконалення системи управління фінансами задля досягнення сталого розвитку громад. Зусилля органів місцевого самоврядування та місцевих органів влади мають бути спрямовані на розбудову та удосконалення власної, притаманної конкретній громаді, ефективної системи управління публічними фінансами, яка забезпечить надання якісних послуг населенню та сталий розвиток громади у довгостроковому періоді.

Для досягнення цієї амбітної мети:

- ☑ стратегії розвитку та місцеві програми мають бути спрямовані на розв'язання комплексу соціальних, економічних, екологічних проблем, враховувати проблемні ситуації на конкретній території з урахуванням інтересів всіх верств населення громади. **Затвердження стратегічних програмних документів є базою для запровадження ефективного середньострокового планування бюджету громади;**
- ☑ у громаді має бути запроваджено **цілісне** стратегічне та середньострокове бюджетне планування, що забезпечить ефективне залучення коштів та розподіл ресурсів відповідно до визначених пріоритетів та посилення загальної бюджетно-податкової дисципліни.

Бюджетне планування є процесом розроблення планів формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади та місцевого самоврядування, з метою достовірного й достатнього визначення обсягу та джерел формування бюджетних доходів, оптимального розподілу коштів і збалансування бюджету на відповідний період.¹

В більшості розвинених країн світу вже багато років успішно застосовується бюджетне планування *на середньострокову перспективу*.

Середньостроковий бюджетний прогноз сприяє досягненню вищого рівня стабільності і передбачуваності економічної ситуації в країні.

Окрім виконання стабілізаційної функції, середньострокове планування є інструментом розв'язання таких важливих проблем як:

- ☑ підвищення ефективності бюджетного процесу та фінансової дисципліни;
- ☑ посилення прозорості та ефективності витрачання бюджетних коштів;
- ☑ сприяння розвитку інноваційного потенціалу та інвестиційної привабливості країни в цілому та регіонів.

¹ Бюджетні системи. Підр./з нук. Ред. В.М. Федосов, С.І. Юрія. – К.: ЦУЛ; Тернопіль. Екон.думк., 2012

Результатом запровадження цілісного середньострокового бюджетування в партнерських громадах має стати досягнення економії бюджетних коштів, забезпечення їх цільового використання, ефективності і результативності діяльності розпорядників бюджетних коштів шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для того, щоб надати партнерським об'єднаним територіальним громадам інформаційну підтримку з налагодження системи середньострокового бюджетного планування в рамках Програми DOBRE розроблений даний посібник, який разом з теоретичною частиною містить практичні рекомендації для ОМС ОТГ.

I. СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ

Середньострокове бюджетне планування (ССБП) – це формування головними розпорядниками бюджетних коштів плану своєї діяльності на середньостроковий період, визначення обсягів необхідних коштів для досягнення поставлених цілей у середньостроковій перспективі.²

ПЕРЕВАГИ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ

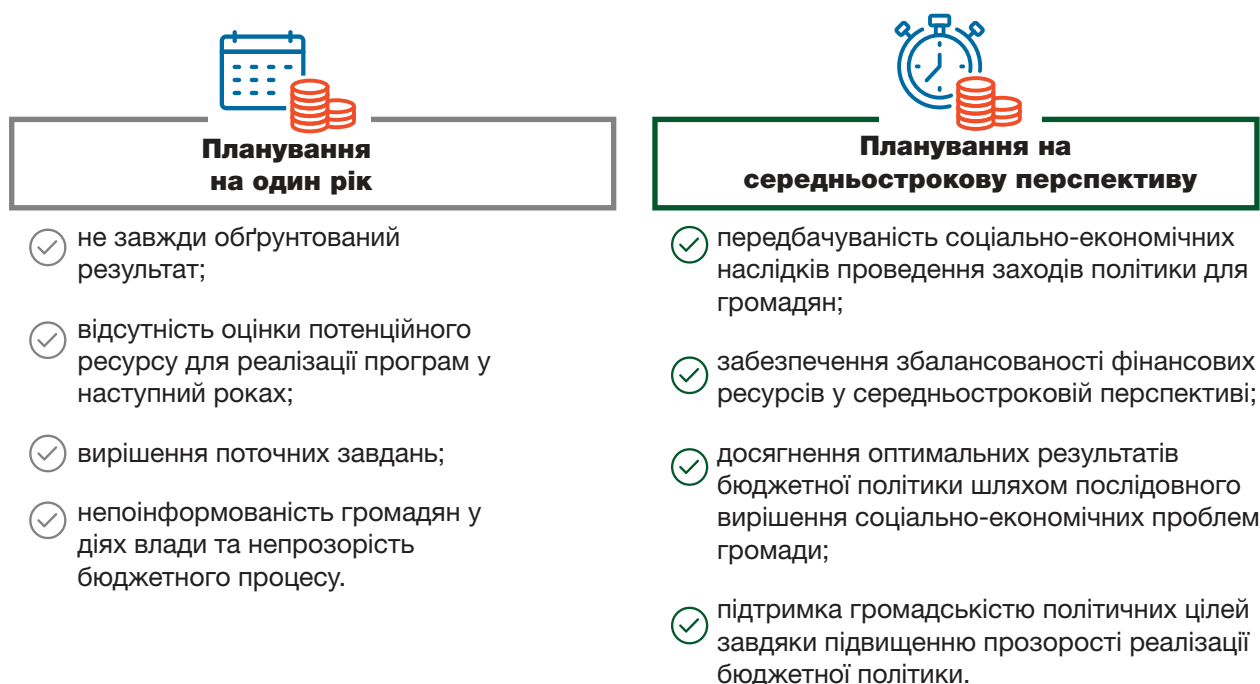

Рис 1 Переваги середньострокового бюджетного планування

Є також і **недоліки та складнощі** застосування середньострокового бюджетного планування, зокрема в Україні. В умовах євроінтеграції, як ключового політичного та економічного курсу України, однією з головних особливостей її сучасного соціально-економічного розвитку залишається високий рівень *зовнішніх і внутрішніх невизначеностей*. До того ж особливістю України є те, що протягом значного періоду часу країна існує в складних умовах збройного конфлікту, що не завершується, та анексії частини території. Така ситуація не дозволяє достеменно передбачити ситуацію, що, в свою чергу, вимагає використання досконалих методик стратегічного бюджетного планування, гнучкості застосовуваного інструментарію, та вимагає від держави пошуку та використання підходів, орієнтованих на досягнення цілей та завдань сучасного соціально-економічного розвитку країни в сучасних умовах.

² Середньострокове прогнозування доходів Державного бюджету України з допомогою методу експоненціального зростання. Плєскч В.Л., Івсюк І.Я. // Фінанси України. - 2012.

ФУНКЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ

- ✓ Розробка основних напрямів бюджетної політики
- ✓ Вибір раціональних шляхів бюджетного забезпечення для досягнення необхідного рівня економічного і соціального розвитку
- ✓ Здійснення перерозподілу бюджетних ресурсів для досягнення необхідних темпів і пропорцій розвитку економіки та підвищення суспільного добробуту
- ✓ Встановлення раціональних форм мобілізації бюджетних ресурсів

ОСОБЛИВОСТІ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ В ОТГ:

об'єкт - бюджетні ресурси ОТГ (публічні кошти);

суб'єкти - органи місцевого самоврядування (місцеві ради, виконавчі органи місцевих рад, підприємства, бізнес, громада)

предметна галузь (сфера застосування) - бюджетні відносини, що виникають у процесі розподілу та перерозподілу ресурсів громади та пов'язані з пріоритетним формуванням місцевих політик, що відповідають стратегічним пріоритетам, і використанням публічних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу

здійснюється грошова оцінка ресурсних можливостей бюджету ОТГ, що дозволяє визначати найефективніші варіанти фінансового забезпечення прогнозних показників соціально-економічного розвитку громади;

забезпечуються необхідні фінансові пропорції згідно з прогнозами економічного та соціального розвитку громади, узгоджуються завдання, які мають бути реалізовані та ресурси бюджету, встановлюються безпосередні зв'язки підприємств і організацій різних форм власності з бюджетом на плановий період.

1.1. ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПІДХОДУ У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Зміни до законодавства, що відбулися наприкінці 2019 року дозволяють запровадити в Україні цілісне середньострокове бюджетне планування.

Раніше, з 2017 року на виконання заходів **Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки** (далі – СУДФ), що схвалена розпорядженням КМУ від 8 лютого 2017 р. № 142-р (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/415–2017-p>), середньострокове бюджетне планування застосовували у пілотному режимі, а прогноз на два наступних за плановим бюджетні періоди формувався відповідно до статті 21 Бюджетного кодексу та розглядався разом з проектом бюджету на плановий рік.

Із прийняттям ВРУ Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (про правову основу для впровадження середньострокового бюджетного планування)» № 2646-VIII в Україні було законодавчо запроваджено трирічне бюджетне планування, як на рівні державного бюджету, так і на рівні місцевих бюджетів, яке мало відбутися з 2020 року.

Разом з тим Міністерство фінансів України 2 січня 2019 року ухвалило «[Методичні рекомендації щодо застосування ГОБ головними розпорядниками бюджетних коштів](#)» (наказ МФУ від 02.01.2019 № 1). Гендерно орієнтоване бюджетування доречно вписується в середньострокове бюджетне планування, яке має здійснюватися з безумовним врахуванням Гендерно орієнтованого аналізу бюджету громади.

Проте, згідно останніх змін, що містяться в Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553–20>), запровадження середньострокового бюджетного планування тимчасово відтерміновано до 1 січня 2021 року. Отже, до кінця поточного року маємо час фахово підготуватися та опанувати нові вміння та навички

1.1.1. ЗМІНИ ДО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Згідно із Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування» від 6 грудня 2018 року № 2646-VIII (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456–17>) основні новації, які тепер є **обов'язковими**, це:

- ☑ узгодження стратегічного і бюджетного планування;
- ☑ запровадження нової бюджетної декларації, яка по факту стає головним документом бюджетного процесу;
- ☑ новий бюджетний календар;
- ☑ розширення бюджетних правил.

Кодексом визначено, що середньострокове бюджетне планування здійснюється на **середньостроковий період**, який включає плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди.

Бюджетна декларація — документ середньострокового бюджетного планування, що визначає засади бюджетної політики і показники державного бюджету на середньостроковий період та є основою для складання проекту Державного бюджету України і прогнозів місцевих бюджетів.

Бюджетна декларація і макропоказники економічного і соціального розвитку України схвалюватимуться Кабінетом Міністрів **одночасно** — не пізніше **1 червня року**, який передує плановому.

НОВИЙ БЮДЖЕТНИЙ КАЛЕНДАР МІНФІНУ, КЛЮЧОВІ ДАТИ:

1 БЕРЕЗНЯ — МФУ отримує від:

Мінекономрозвитку — орієнтовний макропрогноз;
НБУ — орієнтовну інформацію про розрахунок показників частини прибутку;
Мінсоцполітики — попередні соцстандарти;
Вищої ради правосуддя — пропозиції щодо фінансового забезпечення судової влади.

15 КВІТНЯ — МФУ отримує від:

Мінекономрозвитку — уточнений макропрогноз;
НБУ — уточнені показники частини прибутку, що перераховуються до бюджету;
РНБО розподіл видатків на оборону та безпеку на кожен рік між ГРК.

15 ТРАВНЯ — до КМУ подають:

МФУ — проект Бюджетної декларації;
Мінекономрозвитку — макропрогноз.

31 ТРАВНЯ — КМУ схвалює макропрогноз та проект Бюджетної декларації.

3 ЧЕРВНЯ — КМУ подає проект Бюджетної декларації до ВРУ.

14 ЛИПНЯ — ВРУ приймає рішення щодо Бюджетної декларації.

15 ВЕРЕСНЯ — КМУ подає на розгляд ВРУ проекту ЗУ Про Державний бюджет України.

Бюджетні правила передбачають:

- ✓ визначення граничної суми державного боргу (не більше **60% ВВП**), дефіциту бюджету (не більше **3% ВВП**), державних гарантій (не більше **3% доходів загального фонду державного бюджету**)³,

³ Тимчасово, з дня набрання чинності Законом № 553-IX від 13.04.2020 до 1 січня 2021 року, не застосовуються норми частини другої статті 18 БКУ - див. пункт 2 розділу II Закону № 553-IX від 13.04.2020

- ✓ тотожність граничного обсягу дефіциту держбюджету у законі про бюджет та у бюджетній декларації,
- ✓ оцінку та моніторинг фіскальних ризиків та огляд видатків.

Також згідно змін до БКУ **середньострокове бюджетне планування є складовою частиною бюджетного процесу на місцевому рівні.**

ЯКИМ ЧИНОМ ПРАКТИЧНО ЗАПРОВАДИТИ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ НА РІВНІ ОТГ?

Шляхом складання місцевих фінансових планів на три роки, які базуватимуться на Бюджетній декларації

Відповідно до норм БКУ **місцевий фінансовий орган** щороку спільно з іншими головними розпорядниками бюджетних коштів відповідно до цілей та пріоритетів, визначених у прогнозних та програмних документах економічного і соціального розвитку України і відповідної території, та з урахуванням Бюджетної декларації складає прогноз місцевого бюджету.

МІСЦЕВИЙ ФІНАНСОВИЙ ОРГАН ТА ГОЛОВНІ РОЗПОРЯДНИКИ КОШТІВ ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА РОЗРОБКУ ПРОГНОЗІВ БЮДЖЕТІВ

МІСЦЕВІ ФІНАНСОВІ ОРГАНИ

- ✓ розробляють та доводять до головних розпорядників коштів Інструкції з підготовки пропозицій до прогнозу та орієнтовні граничні показники видатків місцевого бюджету
- ✓ формують прогноз
- ✓ до 15 серпня подають до виконавчих органів відповідних місцевих рад прогнози місцевих бюджетів

ВИКОНАВЧІ ОРГАНИ ВІДПОВІДНИХ МІСЦЕВИХ РАД

- ✓ не пізніше 1 вересня розглядають та схвалюють прогнози відповідних місцевих бюджетів
- ✓ у п'ятиденний строк подають їх разом із фінансово-економічним обґрунтуванням до відповідних місцевих рад для розгляду у порядку, визначеному відповідними радами

Рис 2 Розвиток ПЦМ як базового методу середньострокового планування на місцевому рівні

Наказом Міністерства фінансів України від 07.08.2019 № 336 «Про внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України» внесені зміни до документів, які використовуються у бюджетному процесі на місцевому рівні, а саме до:

- ✓ Правил складання паспортів, бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання;
- ✓ форми паспорта бюджетної програми місцевого бюджету та форми звіту про виконання паспорта бюджетної програми місцевого бюджету;
- ✓ типових форм бюджетних запитів для формування місцевих бюджетів;
- ✓ Типової форми рішення про місцевий бюджет.

Зміни полягають у наступному:

- ✓ **уточнено форми паспорта** бюджетної програми місцевого бюджету та **звіту** про його виконання, а також **типові форми бюджетних запитів для відображення в них інформації щодо коду за ЄДРПОУ головних розпорядників коштів місцевих бюджетів та відповідальних виконавців**, що складають ці документи, а також **інформації щодо коду місцевого бюджету**, якому відповідають ці документи;
- ✓ **доповнено Типову форму** рішення про місцевий бюджет та додатки до неї **інформацією стосовно відповідності даних місцевого бюджету на плановий бюджетний період коду бюджету**, визначеного МФУ;
- ✓ **уточнено** окремі форми документів додатковою інформацією, необхідною для систематизації та зіставності даних;
- ✓ внесено **інші технічні та уточнюючі зміни** для приведення положень наказів та форм документів у відповідність до нормативно-правих актів, що діють у сфері бюджетних правовідносин.

Наказом Міністерства фінансів України від 08.04.2019 № 145 «Про затвердження Змін до Загальних вимог до визначення результативних показників бюджетних програм» внесені зміни до вимог щодо формування цілей державної політики на середньостроковий період та взаємозв'язку їх з результативними показниками бюджетних програм.

Також внесені зміни до паспортів бюджетних програм у частині визначення цілей державної політики та відповідних результативних показників, це зміни до форми паспорта бюджетних програм та визначень результативних показників (наказ Міністерства фінансів України 29.12.2018 № 1209 «Про внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України»).

1.1.2. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТРАТЕГІЧНОГО БАЧЕННЯ З ПОТОЧНИМ ПЛАНУВАННЯМ.

Основною метою запровадження середньострокового планування є узгодження стратегічного і бюджетного планування. Такий підхід забезпечить комплексне бачення розвитку громади та бюджетної сфери, взаємозв'язок між пріоритетами громади та ресурсними можливостями бюджету.

Забезпечення взаємозв'язку стратегічного та середньострокового планування з бюджетним процесом досягається шляхом розробки:

- ✓ стратегічних документів розвитку ОТГ;
- ✓ програмних документів розвитку ОТГ на середньостроковий період та формування цілей державної політики головного розпорядника бюджетних коштів на середньостроковий період;
- ✓ програмного документу на короткотерміновий період;
- ✓ відповідних бюджетних програм.

Для того, щоб всі завдання, визначені у стратегічних програмних документах, джерелом фінансування яких визначено кошти місцевого бюджету, отримали фінансування, вони мають бути включені до відповідного місцевого бюджету.

ПЦМ дозволяє забезпечити формування бюджетних програм, які відповідають завданням цільової програми чи програми соціально-економічного розвитку та містять індикатори, які дозволяють оцінити ефективність використання бюджетних коштів.

Використовуючи такий підхід можна чітко виділити такі **етапи у плануванні**:

- ✓ стратегічне планування;
- ✓ середньострокове планування;
- ✓ поточне планування та бюджетування

Відповідно до Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України» від 23 березня 2000 року № 1602 визначено, що система прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку складається з прогнозів економічного та соціального розвитку на середньостроковий період, програм економічного та соціального розвитку на короткостроковий період.

Рис 3 Взаємозв'язок програмних документів та бюджетного планування у разі формування програмних документів на довгостроковий та середньостроковий період

У цьому випадку бюджетні документи формуються на основі програмних документів, сформованих на довгостроковий та середньостроковий період. У разі зміни поточних напрямків програмні документи потребують систематичного уточнення шляхом внесення змін рішенням сесій відповідних рад.

У разі формування програми соціально — економічного розвитку на короткостроковий період (рік), відповідно до чинного законодавства необхідно передбачити також формування прогнозу економічного та соціального розвитку на середньостроковий період.

Такий порядок формування більш гнучкий, оскільки у поточному виконанні бюджету у разі необхідності потребує коригування короткотерміновий документ та відповідне рішення про місцевий бюджет на рік.

Рис 4 Взаємозв'язок програмних документів та бюджетного планування у разі формування програмних документів на довгостроковий, середньостроковий період та короткостроковий період

На етапі стратегічного планування:

- ☑ мають бути чітко **сформульовані стратегічні цілі та визначено завдання** щодо їх досягнення.

На етапі середньострокового планування:

- ☑ Формуються місцеві цільові програми, які дозволяють комплексно проаналізувати та визначити окремі сфери на яких будуть сконцентровані ресурси та зусилля органів місцевого самоврядування у середньостроковому періоді. При цьому вони обов'язково мають відповідати стратегічним пріоритетам, які визначені у стратегії розвитку громади.

- ☑ Сформований прогноз розвитку громади на середньостроковий період
- ☑ Визначені цілі державної політики головних розпорядників коштів у відповідній сфері діяльності та показники їх досягнення;
- ☑ Має бути здійснено обґрунтований розрахунок **ресурсів** бюджету на середньостроковий період, для досягнення цілей головних розпорядників коштів на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди.

На етапі короткострокового планування:

- ☑ Формується програма соціально-економічного розвитку на один рік (річний зріз усіх місцевих цільових програм) або на середньостроковий період (у випадках коли в громаді не формується Прогноз економічного та соціального розвитку Цей документ також повинен мати **чіткій взаємозв'язок зі стратегією** розвитку громади).

На етапі поточного бюджетування:

- ☑ здійснюється **формування та виконання бюджетних програм, які повністю узгоджуються з стратегічними цілями та завданнями**, визначені пріоритетними на поточний бюджетний період та відповідають можливостям бюджету.
- ☑ При цьому важливими кроками, які мають бути виконані на цьому етапі є: розробка результативних показників, які дозволять провести оцінку досягнутих результатів, забезпечення моніторингу виконання бюджетних програм та їх оцінки, а також звітування та прийняття управлінських рішень.

Рис 5 Схема здійснення етапів бюджетного планування та їх взаємозв'язку.

- ☑ Вибір підходів, в межах нормативно-правової бази, при розробці програми повністю покладено на ОМС та відповідальних виконавців (розробників) цього документу. При цьому чи буде це однорічний документ, чи середньостроковий — має залежати від рівня розроблення інших стратегічних та програмних документів в громаді.
- ☑ Найголовніше щоб цей документ був **повністю пов'язаний зі стратегією розвитку громади, місцевими цільовими програмами** (у разі їх наявності), а також відповідав реальним можливостям бюджету при фінансуванні заходів програми.

II. СИСТЕМА СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ ОТГ ТА ЇЇ КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ

Враховуючи головний принцип багаторічного планування, розраховані на визначений період (три і більше років) обсяги видатків мають включатися до видаткової частини бюджету відповідного планового року.

Отже постає питання, як складати прогноз свого бюджету на три роки так, щоб не вносити змін?

Відповідь така, що зміни вносити будемо. Бо життя не стоїть на місці. І як вже зазначалося, фактори, або виклики, що можуть обумовити внесення таких змін можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми.

Середньострокове бюджетне планування на місцевому рівні передбачає формування (з урахуванням Бюджетної декларації та попередніх прийнятих прогнозів) та схвалення трирічного прогнозу надходжень та витрат місцевого бюджету, що буде основою для визначення бюджетних показників, які будуть затверджуватися рішенням про бюджет громади на поточний рік.

Законодавством (стаття 75¹ БКУ) передбачені випадки, у яких показники прогнозу місцевого бюджету **можуть відрізнитися** від показників, визначених на відповідні бюджетні періоди попереднім схваленим прогнозом місцевого бюджету. Отже, у прогнози на середньостроковий період можуть бути внесені зміни. При цьому якість прогнозів залежатиме від їх адекватності та реального врахування фактичного стану речей. Не слід намагатися планувати надходження на середньострокову перспективу надто оптимістично – це може привести до прийняття необґрунтованих видаткових програм, або навпаки – намагатися зробити прогноз надто песимістичним. Місцева фіскальна політика має бути гнучкою та спрямованою на вирішення важливих завдань розвитку ОТГ і реагувати на зміни та виклики, як зовнішні, так і внутрішні.

Абсолютно вірного, оптимального підходу до стратегічного планування не існує, але ефективний процес планування на середньострокову перспективу дає відповіді на чотири запитання:

1. Де ми перебуваємо на даний момент?
2. Куди ми хочемо прийти в майбутньому?
3. Яким чином ми туди прийдемо?
4. За якими показниками ми визначатимемо, наскільки успішно просуваємося до мети?

ТО ЩО Ж РОБИТИ? ЯК ОМС ОТГ ЗАПРОВАДИТИ ПРОЦЕДУРУ ЦІЛІСНОГО І ЯКІСНОГО СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПЛАНУВАННЯ?

Побудувати **власну систему середньострокового планування**, притаманну саме конкретній громаді.

Середньострокове бюджетне планування є насамперед інструментом управління бюджетним процесом. Для того щоб якісно та ефективно управляти процесом з передбачуваними результатами та наслідками треба добре знати об'єкт управління.

Першим кроком на шляху створення власної системи середньострокового планування має бути **оцінка** органом місцевого самоврядування ОТГ своєї **готовності** до здійснення такого планування та визначення формату процесу планування, який відповідає стратегічним цілям, ресурсам та можливостям громади.

У першу чергу треба **переглянути стратегічні документи**, що є в ОТГ (статут, Стратегія, Програма чи Прогноз економічного та соціального розвитку, інвестиційний паспорт громади, Бюджетний регламент, положення про виконавчі органи, задіяні у бюджетному процесі, та посадові інструкції конкретних працівників тощо) та у разі необхідності **доопрацювати їх**.

Сформувати і систематизувати інформацію, яка дозволить повною мірою використовувати потенціал ОТГ у середньостроковому періоді.

Необхідно мати якісну інформацію **щодо отримувачів послуг** за бюджетні кошти.

Наприклад, потрібною для всіх ОМС є інформація щодо точної кількості :

- ✓ проживаючих (у т. ч. зареєстрованих на території ОТГ);
- ✓ працюючих, безробітних, пенсіонерів, людей з інвалідністю; одержувачів пільг та цільових допомог, дітей дошкільного та шкільного віку тощо;
- ✓ роботодавців, що виплачують зарплату найманим працівникам та малого бізнесу;
- ✓ сума видатків за рахунок коштів місцевого бюджету на отримувача індивідуальних послуг з дошкільної та шкільної освіти, на підтримку охорони здоров'я громадян, надання медичних послуг, цільових допомог тощо.

Важливо, щоб такі заходи ініціювалися і проводилися з відома **голови ОТГ**.

Організаційно, як правило, створюється декілька **робочих груп** з окремих питань. Робочі групи зазвичай розробляють рекомендації на основі детального вивчення конкретних проблем.

Можливе створення однієї постійної Робочої групи із фахівців, що мають пряме відношення до бюджету ОТГ, що є більш прийнятним для сільських та селищних об'єднаних громад.

Наряду із значенням місцевого фінансового органу має **підвищуватися роль та відповідальність головних розпорядників бюджетних коштів.**

Ціль державної політики головного розпорядника у відповідній сфері діяльності в умовах середньострокового планування — це власне мета бюджетного фінансування, тобто, кожен головний розпорядник повинен відповідати цілям державної політики, визначеними у галузевих нормативних актах та спрямовувати свою діяльність у громаді на досягнення конкретних результатів.

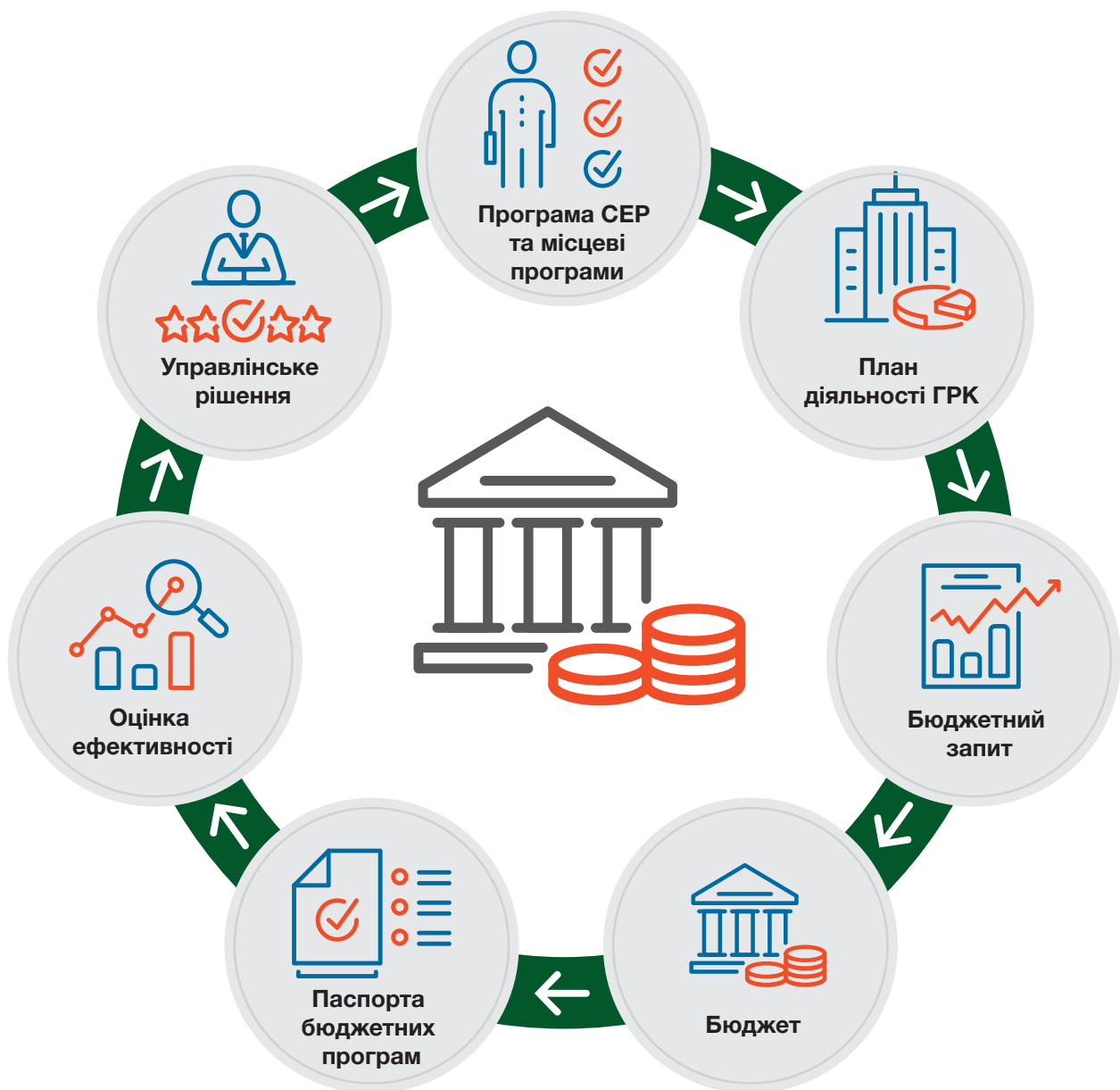

Рис 6 Схеми документообігу та взаємодії учасників бюджетного процесу.

Щоб **посилити підзвітність** та **підвищити відповідальність** головних розпорядників коштів за результати своєї діяльності та у рамках вимог діючої редакції Бюджетного кодексу необхідно на рівні ОТГ **запровадити**:

- ✓ представлення ними власних цілей державної політики;
- ✓ звітування про досягнення результатів.

СХЕМА ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ З УРАХУВАННЯМ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПЛАНУВАННЯ

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ, ЯКІ МАЮТЬ БУТИ ВТІЛЕНІ У СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПЛАНУВАННЯ В КОЖНІЙ ОТГ

ПЛАН МАЄ ПОКРИВАТИ ВСІ МІСЦЕВІ ВИДАТКИ

Як мінімум, мають забезпечуватися видатки органів самоврядування на виконання власних та делегованих повноважень

СТРОК ПЛАНУВАННЯ МАЄ СКЛАДАТИ 3 РОКИ

Обов'язкова прив'язка середньострокового планування до стратегії ОТГ та поточного планування

ОБМЕЖЕННЯ ВИДАТКІВ З ЧІТКИМ ВИЗНАЧЕННЯМ ПРІОРИТЕТІВ

Видатки мають бути обмежені як на рівні головних розпорядників бюджетних коштів, так і на рівні розпорядників коштів нижчого рівня, бажано проводити планування із глибокою деталізацією видатків за галузевою ознакою.

ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХОДІВ МАЄ БУТИ АДЕКВАТНИМ

Надходження до бюджету ОТГ мають прогнозуватися відповідно до економічної ситуації в громаді та з урахуванням діючих норм ПКУ та БКУ, можливих змін у законодавстві або у справлянні доходів, якщо такі вже відомі

СТУПІНЬ ДЕТАЛІЗАЦІЇ ПРОГНОЗУ НАДХОДЖЕНЬ МАЄ ВІДПОВІДАТИ СТУПЕНЮ ДЕТАЛІЗАЦІЇ ВИДАТКІВ

Збільшення видатків повинно мати визначене джерело

АНАЛІЗ ВІДХИЛЕНЬ

Всі відхилення від плану мають ретельно вивчатися та пояснюватися – аналізувати причини таких відхилень, які фактори, чи дії посадових осіб, головних розпорядників, установ призвели до виникнення відхилень. Треба заздалегідь передбачити, які дії мають стати реакцією на виявлені відхилення

СКЛАДАННЯ ДЕКІЛЬКОХ СЦЕНАРІЇВ ПРОГНОЗУ

Заздалегідь мати кілька можливих варіантів та програму дій у разі зміни ситуації

2.1. СТАДІЇ ТА УЧАСНИКИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПЛАНУВАННЯ

БКУ визначає, що бюджетний процес — це регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контроль за дотриманням бюджетного законодавства.

Учасниками бюджетного процесу є органи, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями (правами і обов'язками з управління бюджетними коштами).

Оскільки бюджети ОТГ є складовою частиною бюджетної системи, **бюджетний процес на рівні ОТГ визначає бюджетні правовідносини** з приводу формування та використання фінансових ресурсів громади для забезпечення функцій і повноважень органів місцевого самоврядування ОТГ протягом бюджетного періоду.

Учасниками цього процесу є:

- ✓ рада ОТГ;
- ✓ її виконавчий орган та його самостійні підрозділи;
- ✓ голова, його заступники, всі інші посадові особи;
- ✓ дорадчі ради, робочі групи;
- ✓ установи, комунальні підприємства;
- ✓ громадські організації, громадяни тощо.

Тобто всі суб'єкти, які мають (або наділені за рішенням ради ОТГ) права, обов'язки щодо бюджетних коштів громади (*приймають та виконують рішення, залучаються до публічних обговорень та здійснюють контролюючі та наглядові функції, інвестують в бюджет ОТГ, надають пропозиції та приймають участь у Громадському бюджеті тощо*).

Згідно статті 3 БКУ **бюджетний період** для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему України, у т.ч і для бюджетів ОТГ, становить один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того ж року.

Проте, у зв'язку із запровадженням середньострокового бюджетного планування, **стадій бюджетного процесу стало більше**.

Відповідно до статті 19 Бюджетного кодексу України (БКУ) **стадіями бюджетного процесу** визнаються:

- 1) складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них;
- 2) складання проектів бюджетів;
- 3) розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);
- 4) виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);
- 5) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

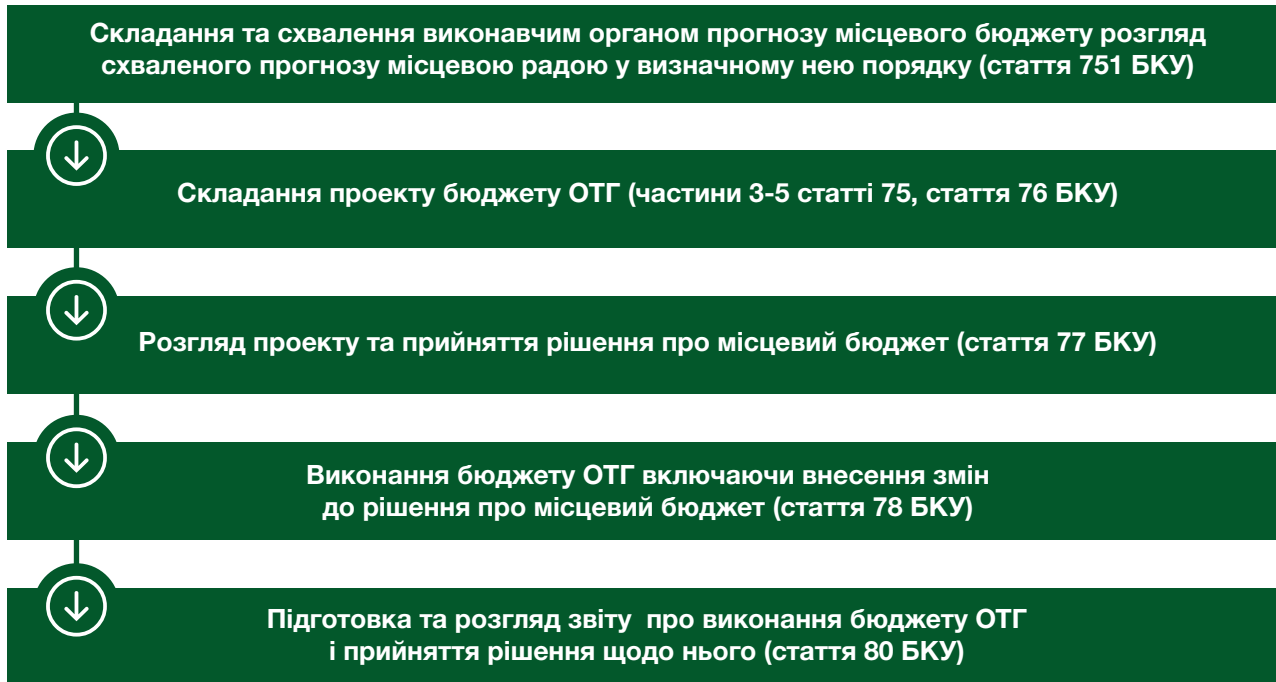

Рис 8 Стадії бюджетного процесу в ОТГ

На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюється контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами відповідно до законодавства.

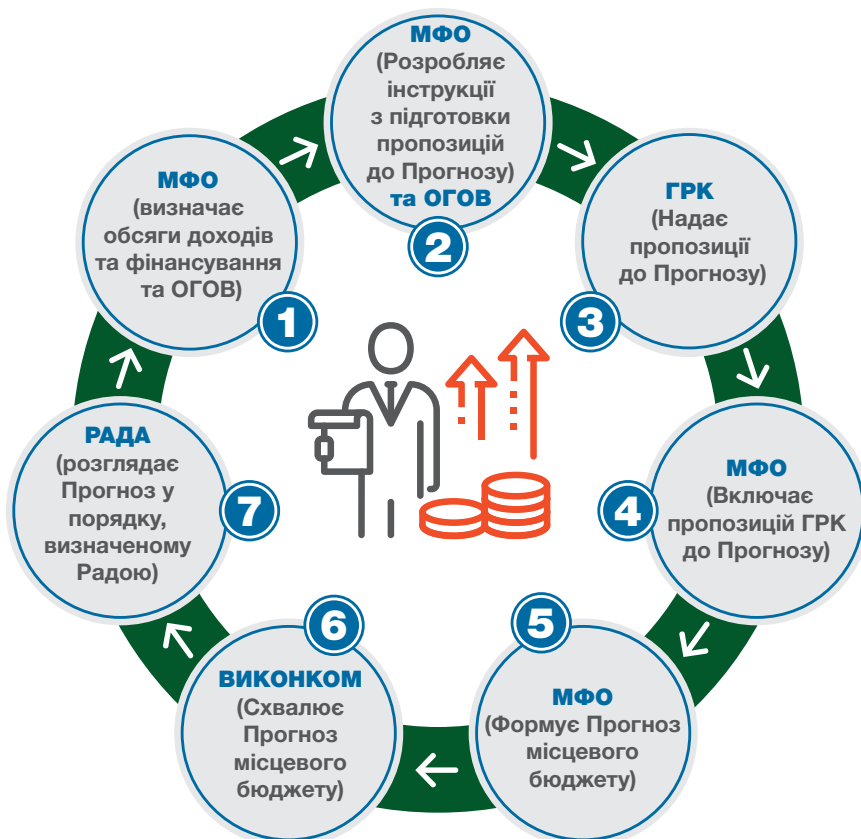

Рис 9 Взаємодія місцевого фінансового органу, головних розпорядників коштів, виконавчого комітету та місцевої ради в процесі середньострокового бюджетування

2.2. ОНОВЛЕНИЙ БЮДЖЕТНИЙ КАЛЕНДАР І ЗМІНИ ДО БЮДЖЕТНОГО РЕГЛАМЕНТУ

У зв'язку із збільшенням стадій бюджетного процесу **бюджетний календар ОТГ** зазнав змін і тепер, в умовах середньострокового планування, виглядає таким чином:

Рис 10 Оновлений бюджетний календар ОТГ

Отже, розпочинається бюджетний календар ОТГ зі складання трирічного (*на плановий та два наступні за плановим бюджетні періоди*) прогнозу бюджету ОТГ.

Робота над прогнозом починається задовго до прийняття Бюджетної декларації, практично вже на початку поточного року.

На початку поточного року потрібно буде обрахувати та надати Департаменту фінансів ОДА інформацію щодо очікуваних та прогнозних на наступний середньостроковий період надходження коштів до бюджетів ОТГ в розрізі податків та зборів, тобто фактично *виконати попередній прогноз по доходах ОТГ* на наступні три роки.

Потім **до 15 травня** поточного року (тобто до визначеної законодавством дати схвалення Бюджетної декларації), в ОТГ потрібно підготуватися до початку безпосередньої роботи по складанню середньострокового прогнозу бюджету, який буде основою проекту бюджету ОТГ на плановий рік.

Для цього потрібно:

- ✓ **Ретельно опрацювати зміни до бюджетного законодавства, План заходів МФУ у із забезпечення складання Бюджетної декларації та проекту бюджету на плановий рік, накази МФУ**, що стосуються бюджетотворчої роботи на плановий рік та два наступні за ним, що розміщені на офіційному сайті МФУ <https://mof.gov.ua/uk>;
- ✓ **Переглянути** власні нормативні акти, узгодити між собою стратегічні та середньострокові документи, опрацювати прийнятий у попередньому бюджетному періоді прогноз бюджету ОТГ, ретельно перевірити попередній прогноз (інформацію, надану на початку року ОДА) по надходженнях до бюджету ОТГ на середньостроковий період на предмет його актуальності;
- ✓ **Внести зміни до Бюджетного регламенту** (прийняти разом з календарем, у разі, якщо його ще немає);
- ✓ **Скласти, прийняти та оприлюднити поетапний план дій, в якому визначити етапи, заходи, відповідальних виконавців та терміни (строки) виконання цих заходів відповідно до оновленого бюджетного календаря ОТГ.**

У разі, якщо Бюджетного регламенту в ОТГ ще немає, потрібно його **розробити і затвердити**.

ЧОМУ ОТГ ТРЕБА МАТИ БЮДЖЕТНИЙ РЕГЛАМЕНТ?

По-перше, завдання 14 частини «Міжбюджетні відносини та фіскальна децентралізація» розділу II «Підвищення ефективності розподілу ресурсів на рівні формування державної політики» плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 року № 415-р, містить вимогу щодо прийняття місцевими радами Бюджетних регламентів.

А по-друге, що є головним у даному питанні, Бюджетний регламент ОТГ по суті є спрощеним Бюджетним кодексом, який визначає всі етапи бюджетного процесу та механізми залучення громадськості до нього, де головним є графік узгодження робіт (*хто, за що і як відповідає*).

В Бюджетному регламенті чітко прописано:

- стадії бюджетного процесу в громаді,
- зміст робіт,
- виконавці,
- терміни виконання,
- залучення громадськості та забезпечення прозорості під час підготовки і виконання бюджету ОТГ.

ЧОМУ БЮДЖЕТНИЙ РЕГЛАМЕНТ ВАЖЛИВИЙ ДЛЯ ОТГ?

Депутатам ради ОТГ — може стати у нагоді під час формування основного фінансового документу громади.

Жителям ОТГ — дозволить активно долучитися до бюджетного процесу не тільки на етапі контролю за використанням бюджетних коштів, але і надасть можливість брати участь у формуванні бюджету безпосередньо під час того, коли депутати будуть визначати, куди, скільки та з якою метою витратити громадські кошти.⁴

ДЛЯ ЧОГО ПОТРІБНИЙ БЮДЖЕТНИЙ РЕГЛАМЕНТ?

- **Визначає правила поведінки учасників бюджетного процесу в ОТГ у середньостроковому періоді** — депутатів місцевої ради, голови, керівників та заступників керівників бюджетних установ, фахівців, інших осіб, що можуть бути запрошені для участі в роботі по обговоренню, складанню, затвердженню та виконанню бюджету громади.
- Може зробити бюджет ОТГ **доступнішим, зрозумілішим та відкритим**.
- Громада може обрати **метод і механізми** залучення громадян до роботи через *громадські групи або громадські слухання* (де будуть вказані чіткі дати й етапи змоги долучитися людям до розвитку ОТГ).

ХТО РОЗРОБЛЯЄ БЮДЖЕТНИЙ РЕГЛАМЕНТ?

Розробляти проект Бюджетного регламенту ОТГ може спеціально створена **Робоча група**, або **постійна Робоча група** з питань бюджетного планування.

Під час круглих столів, нарад, консультацій учасники можуть напрацьовувати пропозиції для *вдосконалення проекту* Бюджетного регламенту.

Бюджетні регламенти не є абсолютно однаковим для всіх ОТГ — для сільських, селищних, міських рад ОТГ вони відрізняються, різняться вони і між собою, оскільки кожна громада має свої пріоритети та власні підходи до прийняття управлінських рішень.

- ☑ Ради ОТГ самі можуть встановлювати правила залучення громадян до процесу прийняття колективних рішень та розпоряджатися коштами, що сплатили платники податків.
- ☑ Маючи бюджетні регламенти органи місцевого самоврядування ОТГ отримують додаткову можливість співпраці з європейською спільнотою та змогу залучення закордонних інвесторів.

⁴ <https://www.prostir.ua/?news=koryukivska-hromada-zmozhe-formuvaty-byudzhet>

Наказом Міністерства фінансів України від 31 травня 2019 року № 228 затверджено Методичні рекомендації щодо підготовки та затвердження Бюджетного регламенту проходження бюджетного процесу на місцевому рівні, якими можна користуватися при складанні свого Бюджетного регламенту.

У *Додатку 1* пропонується для практичного застосування розроблений авторською групою шаблон Рішення про затвердження Бюджетного регламенту та зразок Бюджетного регламенту з календарем до нього.

У разі, якщо ОТГ вже має Бюджетний регламент, до нього потрібно внести зміни стосовно запровадження ССБП. Такі зміни також можуть бути розроблені Робочою групою, члени якої можуть у т.ч. скористатися запропонованим у *Додатку 1* зразком Бюджетного регламенту з календарем.

2.3. ФОРМУВАННЯ ОРІЄНТОВНИХ ПОЕТАПНИХ ПЛАНІВ ЗАХОДІВ ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ

З метою дотримання в процесі планування чіткого взаємозв'язку між стратегічними документами, що прийняті в ОТГ на довгострокову перспективу з поточним бюджетуванням, а також для своєчасного складання трирічного прогнозу бюджету громади та проекту бюджету ОТГ на плановий період пропонується **щорічно** приймати відповідні плани або поетапний план заходів із забезпечення якісного бюджетного планування в ОТГ.

Доцільно у Бюджетному регламенті передбачити положення щодо підготовки та затвердження відповідних планів заходів, у яких визначати заходи з:

- ☑ підготовки матеріалів та здійснення процедур для складання та схвалення прогнозу бюджету ОТГ на середньостроковий період;
- ☑ підготовки матеріалів та здійснення процедур для складання проекту бюджету на плановий рік та прийняття рішення про бюджет ОТГ.

В планах потрібно визначити:

- ☑ конкретні терміни проведення заходів та підготовки і подання матеріалів;
- ☑ відповідальних виконавців за заходами та процедурами та відповідальних за підготовку та подання матеріалів;
- ☑ інше, що необхідно для координації діяльності учасників бюджетного процесу на етапі бюджетного планування в ОТГ, як то обговорення, оприлюднення матеріалів, залучення громадські тощо.

Такі плани заходів обов'язково мають бути затверджені виконавчим органом ради ОТГ.

У разі, якщо поетапні плани будуть складатися та прийматися окремо за кожним етапом бюджетного планування в ОТГ, граничні терміни для їх затвердження, відповідно, не пізніше:

- ✓ **15 травня** поточного року — щодо плану із складання прогнозу місцевого бюджету;
- ✓ **01 вересня** поточного року — щодо плану із складання проекту та прийняття рішення про бюджет ОТГ.

В ОТГ доцільно затверджуватися **один поетапний План** заходів із складання прогнозу та проекту місцевого бюджету. У такому разі граничний термін для його затвердження не пізніше:

- ✓ **15 травня** поточного року.

Рекомендований для практичного застосування шаблон орієнтовних Планів заходів щодо організації бюджетного планування в ОТГ в умовах середньострокового періоду наведений у Додатку 2.

2.4. ПРІОРИТИЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ, УЗГОДЖЕННЯ ЗАВДАНЬ, СКЛАДАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСОВИХ ПЛАНІВ НА ТРИ РОКИ

У середньострокового бюджетного планування два основні завдання:

- ✓ уникнути неефективних витрат,
- ✓ забезпечити ресурсами обрані політики досягнення цілей.

Суть ССБП в ОТГ полягає у дотриманні взаємозв'язку поточних і перспективних цілей фіскальної політики громади та збалансуванні сучасних і майбутніх інтересів при формуванні середньострокових фінансових планів.

Для цього потрібно чітко:

- ✓ встановити які стратегічні цілі будуть пріоритетними у середньостроковій перспективі,
- ✓ визначити, рішення яких проблем потребуватиме першочергової підтримки у плановому та наступних за плановим двох бюджетних періодах,
- ✓ обмежити непрайоритетні видаткові повноваження, як на рівні головних розпорядників коштів, так і розпорядників нижчого рівня та одержувачів. Обмеження потрібне насамперед з метою спрямування цих обмежених фінансових ресурсів на реалізацію пріоритетних програм соціально економічного розвитку громади.

ХТО МАЄ ВИЗНАЧИТИ ПРІОРИТЕТИ?

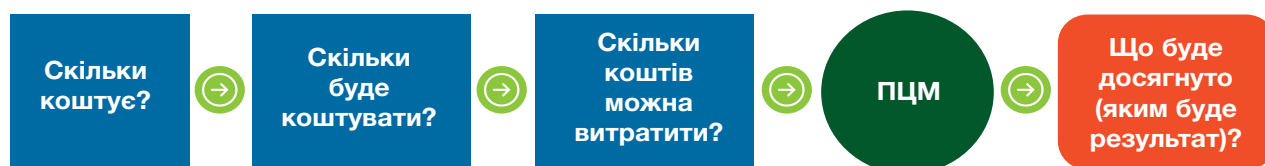
Пріоритизація проблем здійснюється Робочою групою, відкрито із залученням широких кіл громадськості (шляхом проведення фокус-груп, опитування громадян, проведення громадських обговорень тощо).

Після формування ієрархії проблем за їх важливістю, формується список пріоритетних проблем, який є основою для визначення пріоритетних напрямів розподілу ресурсів громади при формуванні фінансових планів на середньостроковий період.

Пріоритизувавши цілі, треба забезпечити **узгодження завдань**, які мають бути реалізовані, **та ресурсних можливостей бюджету ОТГ**, орієнтуючись у першу чергу на власну дохідну базу через **складання трирічних місцевих фінансових планів**, які на місцевому рівні стають інструментом *середньострокового бюджетного планування*.

Базис бюджету і його інвестиційна складова при формуванні таких фінансових планів мають бути розподілені між головними розпорядниками коштів тільки в межах обґрунтованих ними цілей.

Взаємозв'язок між ресурсами та результатами встановлюється шляхом застосування **ПЦМ**, наприклад:

Повноваження у прийнятті рішень щодо способів витрачання коштів і відповідальності за результат в умовах середньострокового бюджетування **зміщуються** на виконавця — виконавчий орган місцевого самоврядування як **головного розпорядника коштів** бюджету ОТГ.

Таким чином, **в основу середньострокового бюджету**, а точніше, в основу фінансових планів ОТГ на три роки **лягає планування діяльності головного розпорядника** бюджетних коштів у середньостроковій перспективі.

При формуванні фінансових планів ОТГ на три роки слід відштовхуватись від методичних розробок МФУ як наявних так і тих, **що ще мають бути розроблені**.

Однак, оскільки методичних та методологічних рекомендацій з розробки місцевих фінансових планів **наразі бракує**, в ОТГ мають формуватися **власні методичні підходи** до розробки, моніторингу, оцінки результативності дій із бюджетом.

Насамперед, це мають бути переглянуті бюджетний регламент та інформаційні політики з висвітлення інформації.

III. СКЛАДАННЯ ТА СХВАЛЕННЯ ПРОГНОЗУ БЮДЖЕТУ

Прогноз бюджету ОТГ складається та схвалюється відповідно до статті 75⁻¹ БКУ (див. Додаток 4).

Це нова стаття Бюджетного кодексу, згідно якої:

Прогноз місцевого бюджету є документом середньострокового бюджетного планування, що визначає показники місцевого бюджету на середньостроковий період і є основою для складання проекту місцевого бюджету.

Місцеві фінансові органи та головні розпорядники коштів **відповідальні за розробку прогнозів і проектів місцевих бюджетів.**

Виконавчі органи місцевих рад відповідальні за їх схвалення.

*Отже, прогноз бюджету ОТГ щороку **на три роки** — плановий та два наступні за плановим бюджетні періоди — складає місцевий фінансовий орган спільно з іншими головними розпорядниками бюджетних коштів (у разі їх наявності) відповідно до цілей та пріоритетів, визначених у Стратегії ОТГ, на виконання прийнятого у громаді поетапного Плану заходів із забезпечення якісного бюджетного планування в ОТГ (Плану із забезпечення своєчасного складання та схвалення прогнозу) та з урахуванням Бюджетної декларації, прогнозу бюджету ОТГ, схваленого у попередньому бюджетному періоді та аналізу виконання бюджету громади у попередніх та поточному бюджетному періодах.*

До 15 серпня року, що передує плановому, **фінансовий орган ОТГ має подати** прогноз бюджету до виконавчого органу ради ОТГ для розгляду і схвалення.

Виконавчий орган ради ОТГ не пізніше 1 вересня року, що передує плановому, розглядає та схвалює прогноз і у п'ятиденний строк подає його разом з фінансово-економічним обґрунтуванням до відповідної ради для розгляду у порядку, визначеному відповідною радою.

3.1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОГНОЗУ БЮДЖЕТУ ОТГ

Організаційно-методологічні засади складання прогнозу місцевого бюджету (включаючи типову форму прогнозу місцевого бюджету) згідно статті 75⁻¹ БКУ визначаються Міністерством фінансів України.

У Додатку 5 наведено Типову форму прогнозу місцевого бюджету, розроблену МФУ.

Проте, наразі треба розуміти, що всі типові форми, розроблені центральними органами влади, є примірними і не потребують безумовного дотримання. Рада ОТГ у разі необхідності може застосовувати власні більш зручні для використання форми, при цьому безумовно дотримуючись вимог БКУ, а саме:

Прогноз місцевого бюджету має містити:

- 1) основні прогнозні показники економічного і соціального розвитку відповідної території, враховані під час розроблення прогнозу бюджету ОТГ;
- 2) загальні показники доходів і фінансування бюджету ОТГ, повернення кредитів до бюджету громади, у разі їх надання, загальні граничні показники видатків бюджету ОТГ та надання кредитів з місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);
- 3) показники за основними видами доходів, що зараховуються до бюджету ОТГ (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);
- 4) показники дефіциту (профіциту), показники за основними джерелами фінансування бюджету ОТГ (з розподілом на загальний та спеціальний фонди), а також показники місцевого боргу, гарантованого територіальною громадою міста боргу і надання місцевих гарантій;
- 5) граничні показники видатків з бюджету ОТГ головним розпорядникам бюджетних коштів (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);
- 6) обсяги капітальних вкладень у розрізі інвестиційних проектів, визначені в межах загальних граничних показників видатків бюджету громади;
- 7) інші показники і положення, необхідні для складання проекту рішення про бюджет ОТГ.

У Додатку 5 наведено рекомендований (спрощений) формат прогнозу бюджету ОТГ на середньостроковий період та зразок рішення про його схвалення.

Фінансовий орган ОТГ *розробляє* та у визначені ним терміни *доводить* (листом) до головних розпорядників бюджетних коштів Інструкції з підготовки пропозицій до прогнозу місцевого бюджету та визначені для них орієнтовні граничні показники видатків на середньостроковий період.

Інструкції з підготовки пропозицій до прогнозу бюджету можуть запроваджувати додаткові фінансові обмеження, організаційні та інші вимоги, яких зобов'язані дотримуватися всі розпорядники бюджетних коштів у процесі підготовки пропозицій до прогнозу місцевого бюджету.

Головні розпорядники коштів в межах доведених граничних показників видатків готують прогнозні пропозиції та відповідні розрахунки і обґрунтування до них і подають до фінансового органу ОТГ у визначені ним терміни.

Фінансовий орган ОТГ здійснює аналіз поданих головними розпорядниками бюджетних коштів пропозицій до середньострокового прогнозу на відповідність доведеним орієнтовним граничним показникам видатків і вимогам доведених інструкцій.

На основі такого аналізу керівник місцевого фінансового органу приймає рішення про включення пропозицій головних розпорядників бюджетних коштів до прогнозу бюджету ОТГ.

Показники прогнозу можуть відрізнятися від показників, визначених на відповідні бюджетні періоди прогнозом бюджету ОТГ, схваленим у попередньому бюджетному періоді, у разі:

- ✓ відхилення оцінки основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України та основних прогнозних показників економічного і соціального розвитку відповідної території від прогнозу, врахованого при складанні прогнозу місцевого бюджету, схваленого у попередньому бюджетному періоді;
- ✓ відхилення бюджетних показників, визначених рішенням про бюджет ОТГ, від аналогічних показників, визначених у прогнозі бюджету, схваленому у попередньому бюджетному періоді;
- ✓ прийняття нових законодавчих та інших нормативно-правових актів, рішень місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, що впливають на показники бюджету ОТГ у середньостроковому періоді.

3.2. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРИ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОМУ БЮДЖЕТУВАННІ

Бюджетні показники середньострокового прогнозу бюджету ОТГ відповідно до статті 75⁻¹ БКУ визначаються з урахуванням положень та показників, визначених на відповідні бюджетні періоди Бюджетною декларацією та прогнозом місцевого бюджету, схваленим у попередньому бюджетному періоді.

3.2.1. ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД

Для прогнозування дохідної частини бюджету ОТГ потрібна така інформація:

- ✓ основні макропоказники економічного і соціального розвитку України;
- ✓ динаміка соціально-економічного розвитку території громади;
- ✓ розміри державних соціальних стандартів (мінімальна заробітна плата, посадовий оклад, прожитковий мінімум);
- ✓ фонд оплати праці найманих працівників;
- ✓ статистичні показники, які використовуються для розрахунку прогнозних надходжень податків та зборів;
- ✓ останні зміни до податкового законодавства;
- ✓ встановлені ставки місцевих податків на наступний бюджетний період
- ✓ прогнозний прибуток прибуткових комунальних підприємств;
- ✓ прогнозні розрахунки надходжень від підприємств та установ, що були створені/закрилися/збанкрутіли у поточному році;

- ✓ фактичне виконання дохідної частини бюджету поточного та попередніх періодів (при цьому слід урахувати разові надходження, що були в поточному році та яких не буде у плановому, наприклад продаж майна, разові виплати шахтарям тощо, та не включати їх до базових показників);
- ✓ дані, що надаються Державною податковою службою України;
- ✓ показники результативності адміністрування податків і зборів завдяки запровадженним заходам на виконання Плану заходів щодо наповнення бюджету ОТГ у попередніх та поточному роках;
- ✓ результати громадських слухань та зустрічей з платниками податків;
- ✓ інші показники, що впливають на дохідну частину бюджету.

ЩО ПОТРІБНО ЗРОБИТИ В ОТГ ДЛЯ ЯКІСНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ?

Розробити та затвердити основні заходи з формування прогнозу бюджету ОТГ на середньостроковий період.

Визначити потенційні джерела доходів бюджету.

Опрацювати останні зміни до податкового законодавства та проаналізувати стан виконання дохідної частини бюджету ОТГ у попередньому та поточному бюджетному періодах, ретельно опрацювати прогноз, схвалений у попередньому році, на предмет його актуальності.

Звернутися за інформацією до ДПС, інших органів та основних бюджетоутворюючих підприємств, опрацювати власний реєстр платників податків (у разі, якщо він ведеться на території ОТГ), або започаткувати його ведення.

Здійснити розрахунок прогнозних надходжень на плановий рік та два наступні за плановим роки у розрізі платежів

Сформувати середньостроковий прогноз надходжень до бюджету ОТГ за визначеними формами.

Прогноз дохідної частини бюджету ОТГ на середньостроковий період слід розробляти з урахуванням:

- ✓ фактичного та очікуваного виконання в поточному році;
- ✓ фактичного виконання минулого року;
- ✓ зміни законодавчих актів та нормативних актів ОТГ;

- ☑ ставок податків, збільшення обсягу надходжень шляхом активізації роботи ДПС зі стягнення податкового боргу;
- ☑ інших резервів (залучення до оподаткування землекористувачів, проведення інвентаризації земель, проведення нормативно — грошової оцінки тощо).

Ураховуються **прогнозні макроекономічні показники** на три роки, **що будуть** визначені у Бюджетній декларації, до яких відносять:

- ☑ індекс споживчих цін;
- ☑ індекс цін виробників;
- ☑ грошові доходи населення — номінальні та реальні;
- ☑ середньомісячну заробітну плату робітників і службовців;
- ☑ індекс реальної заробітної плати робітників і службовців;
- ☑ рівень зареєстрованого безробіття на кінець року.

При проведенні прогнозних розрахунків доцільно використовувати:

- ☑ програми соціально-економічного розвитку області, та території ОТГ, інші програмні документи
- ☑ показники бюджету ОТГ на поточний рік,
- ☑ суми нарахованих та отриманих у минулому році та протягом поточного року платежів з урахуванням пільг.
- ☑ динаміку надходжень за три останні роки

При розрахунку прогнозних показників за надходженнями одночасно відбувається аналіз дохідної бази у звітному та плановому бюджетних періодах, уточнення очікуваних надходжень до кінця поточного року а також аналізуються можливі зміни (відкриття або припинення діяльності підприємств, установ, малого бізнесу) та пошук додаткових джерел надходжень і шляхів запобігання бюджетним втратам.

Для отримання інформації щодо прогнозних показників певних податків та зборів необхідно звертатися до органів, які контролюють справляння таких надходжень⁵.

Найменування органу, який контролює справляння надходжень	Перелік податків, зборів, платежів та інших доходів, що надходять до бюджету ОТГ, за якими необхідно звертатися до відповідного органу
ДПС	Податок та збір на доходи фізичних осіб Податок на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату, що зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату), що зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів

⁵ Тимчасовий порядок формування згідно з Додатком "Перелік кодів бюджетної класифікації цій в розрізі органів, що контролюють справляння надходжень бюджету" у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1019

Найменування органу, який контролює справляння надходжень	Перелік податків, зборів, платежів та інших доходів, що надходять до бюджету ОТГ, за якими необхідно звертатися до відповідного органу
ДПС	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування). Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) відповідних природних ресурсів, а щодо водних об'єктів – за місцем податкової реєстрації платника рентної плати
	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів
	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості
	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості
	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості
	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості
	Земельний податок з юридичних осіб
	Орендна плата з юридичних осіб
	Земельний податок з фізичних осіб
	Реструктурована сума заборгованості з плати за землю
	Орендна плата з фізичних осіб
	Транспортний податок з фізичних осіб
	Транспортний податок з юридичних осіб
	Єдиний податок
	Збір за місця для паркування транспортних засобів
	Туристичний збір
	Кошти від реалізації безхазяйного майна
	Екологічний податок
	Частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного місцевого бюджету
	Штрафні санкції за порушення законодавства про патентування
Адміністративні штрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері виробництва та обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховуються за місцем вчинення порушення	
Адміністративні штрафи та інші штрафні санкції, що накладаються місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами місцевих рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями	

Найменування органу, який контролює справляння надходжень	Перелік податків, зборів, платежів та інших доходів, що надходять до бюджету ОТГ, за якими необхідно звертатися до відповідного органу
Орган місцевого самоврядування	Плата за розміщення тимчасово вільних коштів відповідних місцевих бюджетів
	Плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами місцевих рад і місцевими органами виконавчої влади
	Дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є комунальна власність
	Плата за надання місцевих гарантій
	Кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту
	Кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності, включаючи кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них
	Кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, до розмежування земель державної та комунальної власності
	Концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, засновником яких є об'єднані територіальні громади
	Інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджетів об'єднаних територіальних громад відповідно до законодавства
	Державне мито, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів
	Орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди державними адміністраціями та місцевими радами
	Концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності (які мають цільове спрямування згідно із законом)
	Надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є об'єднані територіальні громади
	Плата за надання інших адміністративних послуг (що справляється за місцем надання послуг)
	Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що здійснюється виконавчими органами рад об'єднаних територіальних громад, який зараховується до місцевих бюджетів за місцем надання послуг
Плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією, що здійснюється виконавчими органами рад об'єднаних територіальних громад, яка зараховується до місцевих бюджетів за місцем надання послуг	

Найменування органу, який контролює справляння надходжень	Перелік податків, зборів, платежів та інших доходів, що надходять до бюджету ОТГ, за якими необхідно звертатися до відповідного органу
Держаудитслужба	Кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель як забезпечення їх тендерної пропозиції (пропозиції конкурсних торгів), які не підлягають поверненню цим учасникам в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів
	Кошти, отримані від учасника – переможця процедури закупівлі під час укладання договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику-переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів
	Власні надходження бюджетних установ
	Штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів з суб'єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів
Державна установа «Державне сховище дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України»	80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів об'єднаних територіальних громад, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло
ДПС (за актами перевірок)	
Держгеокадастр	Надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва
Мінприроди	Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності
Держекоінспекція	
ДПС (за актами перевірок)	Надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ
МФУ	
ДПС Орган місцевого самоврядування	Цільові фонди, утворені органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади
ДПС Орган місцевого самоврядування	Цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища

Як видно з вище наведеної таблиці, органи місцевого самоврядування напряду контролюють справляння лише незначної кількості податків і зборів. Таким чином, великого значення при прогнозуванні дохідної частини бюджету ОТГ набуває **вміння налагодити обмін інформацією та співпрацю**, у першу чергу, з ДПС.

Перелік податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету в розрізі органів, що контролюють справляння визначається **постановою КМУ від 16.02.2012 р. № 106**. Такий Перелік за кодами бюджетної класифікації доходів затверджено Додатком до зазначеної постанови у редакції постанови КМУ від 09.12.2015 р. № 1019.

Виконавчі органи ради ОТГ можуть посилатися на вказану постанову КМУ при формуванні звернень до органів, які контролюють справляння певних податків і зборів, щодо отримання інформації стосовно прогнозних показників їх надходжень до бюджету ОТГ.

3.2.2. ОСОБЛИВОСТІ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ

По суті, виконання органами місцевого самоврядування ОТГ своїх повноважень відбувається шляхом здійснення видатків.

ОМС, реалізуючи на середньострокову перспективу бюджетну політику громади в частині видатків, повинні орієнтуватися на пріоритети програми соціально-економічного розвитку ОТГ в руслі Стратегії та інших програмних документів. Такий підхід до планування видатків за принципами ПЦМ бюджетування забезпечить розподіл обмежених ресурсів громади за найбільш пріоритетними напрямками.

Складання плану видатків бюджету ОТГ на середньостроковий період має на меті забезпечення ефективного управління публічними коштами у довгостроковій перспективі, оскільки при цьому визначаються бюджетні зобов'язання для фінансування стратегічних пріоритетів не лише на плановий рік, а і на два наступних роки.

Наразі ОТГ лише набувають досвід впровадження **середньострокового планування видатків (СПВ)** при складанні бюджетів громад.

На практиці СПВ має базуватися на підході до підготовки бюджету та прийняття рішень у напрямку «згори вниз» і «знизу вгору».

Наразі в Україні СПВ являє собою підхід «згори вниз», який починається з макроекономічного прогнозу на державному рівні (Бюджетна декларація), що застосовується на рівні ОТГ для визначення та встановлення граничних показників видатків для головних розпорядників бюджетних коштів. Цей процес супроводжується розробкою Інструкцій, які надають основні вказівки, якими треба керуватись головним

розпорядникам у роботі при підготовці бюджетних пропозицій до прогнозу та їхніх бюджетних запитів.

Головні розпорядники коштів місцевого бюджету складають бюджетні пропозиції з використанням ПЦМ і подають їх до фінансового органу ОТГ для узгодження з бюджетом громади.

Середньострокове планування видатків допомагає структурувати бюджет на основі стратегічних програм, які розробляються, виходячи з цілей внутрішньої політики, і спрямовані на досягнення конкретних результатів, а отже, мають на меті інтеграцію *політичних рішень ОМС, середньострокового планування та річних бюджетів*.

Завдяки цьому стає зрозумілішим на що використовуються бюджетні видатки і легше сконцентруватися на результативності.

У свою чергу, головним розпорядникам та виконавцям бюджетних програм надається більше повноважень діяти на власний розсуд при прийнятті рішень щодо розподілу конкретних бюджетних ресурсів при одночасному збільшенні відповідальності за результати діяльності.

Процес середньострокового планування видатків прив'язаний до стадій бюджетного процесу.

Процес має відбуватися згідно з бюджетним календарем, і важливо, щоб визначені бюджетні строки чітко виконувалися всіма учасниками бюджетного процесу.

Особливості середньострокового планування видатків на рівні ОТГ полягають у наступному:

- ☑ діє в межах **фіскальної політики** громади, розрахованої на середньострокову перспективу (3 роки);
- ☑ діє в межах Стратегії та напрямів діяльності головних розпорядників коштів, з урахуванням галузевих пріоритетів майбутніх видатків;
- ☑ охоплює **всі** доступні **ресурси** ОТГ;
- ☑ визначає **майбутні витрати** на надання послуг за кошти бюджету ОТГ, необхідні для втілення існуючої та нової стратегії, з тим, щоб визначені громадою сфери вищої пріоритетності у середньостроковому періоді отримували адекватне фінансування.

Для здійснення середньострокового прогнозування видатків бюджету ОТГ **необхідно:**

- ☑ **мати прогноз ресурсів** на три роки.

Причому цей прогноз повинен включати в себе не лише прогноз власних доходів бюджету, а й прогноз міжбюджетних трансфертів, які є складовою доходної частини місцевих бюджетів.

Особливо актуальним це є для планування видатків, здійснення яких носить довгостроковий характер, наприклад, **постійних видатків**, пов'язаних з фінансуванням програм з надання послуг освіти, охорони здоров'я, соціального захисту

населення, інвестиційних проектів тощо. При чому для бюджетів переважної більшості ОТГ за такими програмами переважають видатки соціального спрямування.

Для спрямування частини коштів громади на нові бюджетні програми важливо спочатку спрогнозувати обсяг видатків, пов'язаних із продовженням вже існуючих бюджетних програм (за умови їх ефективності).;

- ✓ **оцінити обсяг ресурсу на поточні видатки** бюджету ОТГ, у першу чергу — на заробітну плату та соціальні виплати населенню;
- ✓ **постійно здійснювати моніторинг та оцінку вже існуючих бюджетних програм.** Це необхідно з метою включення до проекту середньострокового бюджету лише найбільш ефективних бюджетних програм, як існуючих, так і нових (у тому числі замість тих, що виявилися неефективними).

Для здійснення відбору найбільш ефективних бюджетних програм, які можуть бути включені до прогнозу бюджету ОТГ на середньострокову перспективу важливо здійснити аналіз витрат, який полягає у визначенні найменш затратного способу для отримання максимального ефекту від реалізації бюджетної програми;

- ✓ **обов'язково враховувати** індекс інфляції, індекс реальної заробітної плати, та розмір мінімальної заробітної плати, першого тарифного розряду за Єдиною тарифною сіткою, прожиткового мінімуму;
- ✓ **проаналізувати різницю** між попереднім прогнозом і реальними показниками Аналіз різниці у прогнозах визначає всі фактори впливу на обсяги видатків та прогнозні передбачення.

Прогнозні дані повинні регулярно відстежуватися та періодично оновлюватися. Необхідно розуміти, що середньостроковий прогноз — це план, а плани можуть і повинні змінюватися з часом залежно від обставин.

Усі учасники бюджетного процесу повинні мати доступ до бюджетного документу, де відображені прогноз та обсяг бюджетних призначень.

IV. ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПРОГНОЗУ БЮДЖЕТУ ОТГ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД (СХЕМА, ПОРЯДОК, ДОРОЖНЯ КАРТА)

Складання прогнозу бюджету ОТГ на середньостроковий період є першою стадією бюджетного процесу на місцевому рівні в умовах трирічного бюджетного планування, яка визначається та регулюється БКУ та Бюджетним регламентом, прийнятим радою ОТГ.

Враховуючи норми статті 75¹ БКУ, та вище викладені (у розділах 1 – 3 даного посібника) рекомендації, сформовано узагальнений порядок складання середньострокового прогнозу бюджету ОТГ на три роки, структуровано процедури, дії та взаємозв'язки учасників процесу:

Таблиця 2. Порядок складання середньострокового прогнозу бюджету ОТГ

ЗАХОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ	ХТО ІНІЦІЮЄ / ПРИЙМАЄ РІШЕННЯ	ІНСТРУМЕНТ ВИКОНАННЯ
Створення постійної Робочої групи (і декількох робочих груп за напрямками) з питань середньострокового бюджетного планування із фахівці, що мають відношення до питань бюджету – від структурних підрозділів виконавчого органу ради, головних розпорядників коштів, керівників бюджетних установ, комунальних підприємств, фахівців ДПС (за згодою) тощо Визначення її повноважень (у Положенні), складу і керівника (безпосередньо голова у разі відсутності фінансового органу, профільний заступник голови, або керівник фіноргану)	Голова / Рішення про створення, закріплення повноважень та обов'язків, особовий склад, визначення керівника Робочої групи (або декількох робочих груп) затверджується: розпорядженням голови	Розпорядження голови Положення про Робочу групу

ЗАХОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ	ХТО ІНІЦІЮЄ / ПРИЙМАЄ РІШЕННЯ	ІНСТРУМЕНТ ВИКОНАННЯ
ПОСТІЙНА РОБОЧА ГРУПА (або робоча група за напрямком, у разі декількох груп) ☑ Оцінює готовність ОТГ до здійснення середньо строкового планування та визначає формат процесу відповідно стратегічним цілям, ресурсам та можливостям: – опрацьовує зміни до податкового та бюджетного законодавства, наказ МФУ про затвердження Плану заходів з підготовки проекту Бюджетної декларації та проекту бюджету на плановий рік; – переглядає власні прогнози, схвалені у попередніх бюджетних періодах, власні нормативні акти (Статут, Стратегію, інвестиційний паспорт громади, Бюджетний регламент тощо); та у разі необхідності; – готує проект змін до Бюджетного регламенту (або сам проект у разі, якщо його ще немає), та інших стратегічних та довгострокових документів і ПСЕР (у разі потреби), – готує висновки та пропозиції щодо узгодження між собою стратегічних та середньо строкових документів; – формує і систематизує у комплексі інформацію, яка дозволить повною мірою використовувати потенціал ОТГ у середньо-строковому періоді; – переглядає, уточнює у разі потреби інформацію щодо платників податків до бюджету ОТГ та отримувачів послуг за бюджетні кошти;	Керівник постійної Робочої групи (наглядової ради у випадку декількох робочих груп та робочих груп за напрямками)	Положення про Робочу групу Залучення громадськості до визначення пріоритизації проблем Оприлюднення її інформації на офіційному сайті ради ОТГ
☑ Складає проект поетапного Плану заходів з формування середньострокового прогнозу бюджету ОТГ;		

ЗАХОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ	ХТО ІНІЦІУЄ / ПРИЙМАЄ РІШЕННЯ	ІНСТРУМЕНТ ВИКОНАННЯ
✓ Визначає, які стратегічні цілі будуть пріоритетними, пріоритетні напрями розподілу ресурсів громади при формуванні фінансових планів на середньостроковий період; ✓ Переглядає цілі державної політики кожного головного розпорядника бюджетних коштів ОТГ, постановку та обґрунтування мети діяльності головних розпорядників бюджетних коштів для узгодження із пріоритетними цілями місцевої стратегічної політики (у разі потреби надає пропозиції з коригування); ✓ Ініціює запровадження процедур з підвищення відповідальності головних розпорядників коштів за результати своєї діяльності, як то: - представлення ними власних цілей державної політики ✓ Розробляє та рекомендує для ухвалення рішень ✓ Формує висновки за підсумками проведеної роботи та узагальнює аналітичні матеріали		
Керівник постійної Робочої групи за результатами проведеної роботи подає голові напрацьовані висновки, рекомендації, та проекти документів	Керівник постійної Робочої групи / Голова (вивчає матеріали та пропозиції Робочої групи (наглядової ради у випадку декількох робочих груп) та видає Розпорядження про заходи щодо забезпечення складання прогнозу бюджету. До цього розпорядження додається План заходів з підготовки прогнозу бюджету, у якому визначаються заходи щодо підготовки прогнозу, відповідальні особи та терміни виконання	Розпорядження голови Визначений формат бюджетного планування Бюджетний регламент Бюджетний календар План заходів з підготовки прогнозу бюджету Сформовані та розглянуті відповідною місцевою радою у визначеному нею порядку пріоритизовані цілі витрачання бюджетних коштів на середньострокову перспективу Підвищена відповідальність головних розпорядників коштів Оприлюднення інформації, на офіційному сайті ОТГ

ЗАХОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ	ХТО ІНІЦІЮЄ / ПРИЙМАЄ РІШЕННЯ	ІНСТРУМЕНТ ВИКОНАННЯ
ФІНАНСОВИЙ ОРГАН ОТГ На Лист МФУ (або ОДА): ☑ готує інформацію щодо очікуваних у поточному році та прогнозних на наступний середньостроковий період надходжень коштів до бюджету ОТГ <i>(розраховує прогнозні показники доходів, справляння яких контролюють органи місцевого самоврядування, а для прогнозування інших певних податків та зборів, звертається за інформацією до органів, що контролюють справляння таких надходжень).</i>	Керівник фінансового органу ОТГ/ у разі відсутності фінансового органу планом заходів передбачається організаційний супровід посадових осіб, функції фінансового органу забезпечую сільський, селищний, міський голова.	Аналіз фактичних надходжень за минулий рік та схваленого минулорічного прогнозу
ФІНАНСОВИЙ ОРГАН ОТГ Після схвалення Бюджетної декларації та доведення МФУ особливостей складання розрахунків до прогнозів місцевих бюджетів: ☑ прогнозує обсяги надходжень до бюджету ОТГ на середньостроковий період: - оцінює реальні ресурси (у тому числі міжбюджетні трансферти), які може мати бюджет ОТГ на середньострокову перспективу, — уточнює у разі необхідності попередній (до листа Мінфіну на початку року) прогноз надходжень на наступний рік, готує пояснення таких змін; - розробляє кілька варіантів середньострокового прогнозу ресурсів (базовий, оптимістичний та песимістичний) і визначає прогноз, який найбільше відповідає макроекономічній ситуації в країні та відповідно до економічної ситуації в громаді; - узгоджує прогноз доходів бюджету з органами ДПС;	Керівник фінансового органу відповідної сільської, селищної, сільської ради/відповідний голова у разі відсутності фінансового органу, Головні розпорядники	Врахування макроекономічних тенденцій на середньострокову перспективу Аналіз відхилень

ЗАХОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ	ХТО ІНІЦІУЄ / ПРИЙМАЄ РІШЕННЯ	ІНСТРУМЕНТ ВИКОНАННЯ
✓ визначає обсяги фінансування та повернення кредитів до бюджету ОТГ; ✓ здійснює середньострокове прогнозування видатків бюджету ОТГ (за визначеними постійною Робочою групою та розглянутими сільською, селищною радою пріоритетами витрачання бюджетних коштів та на основі прогнозу ресурсів;		Аналіз витрат Порівняльний аналіз попередніх прогнозів і фактичних витрат
- оцінює обсяг ресурсу на поточні видатки бюджету ОТГ, у першу чергу — на заробітну плату та соціальні виплати населенню (обов'язково враховує індекс інфляції, індекс реальної заробітної плати, та розмір мінімальної заробітної плати, першого тарифного розряду за Єдиною тарифною сіткою, прожиткового мінімуму); - аналізує різницю між попереднім прогнозом і реальними показниками; - здійснює оптимізацію бюджетних програм шляхом оптимізації витрат на реалізацію неперіоритетних програм;		
- розподіляє бюджетні ресурси на дві частини: перша — на продовження реалізації <i>існуючих</i> бюджетних програм, за результатами оцінки яких доведено їх ефективність; друга — на <i>нові</i> бюджетні програми (за умови складання попередньої оцінки їхньої доцільності та ефективності);		
- розраховує орієнтовні граничні показники видатків та надання кредитів з бюджету ОТГ на середньостроковий період;		

IV. ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПРОГНОЗУ БЮДЖЕТУ ОТГ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД (СХЕМА, ПОРЯДОК, ДОРОЖНЯ КАРТА)

ЗАХОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ	ХТО ІНІЦІЮЄ / ПРИЙМАЄ РІШЕННЯ	ІНСТРУМЕНТ ВИКОНАННЯ
- розробляє і доводить (листом) до головних розпорядників бюджетних коштів: - Інструкції з підготовки пропозицій до прогнозу видатків бюджету, до яких додаються їх форми, - Орієнтовні граничні показники видатків;		
- аналізує подані головними розпорядниками бюджетних коштів пропозиції до прогнозу бюджету ОТГ на відповідність доведеним орієнтовним граничним показникам видатків бюджету і вимогам доведеної Інструкції; - проводить погоджувальні наради з головними розпорядниками бюджетних коштів щодо узгодження показників прогнозу місцевого бюджету; - приймає рішення про включення пропозицій головних розпорядників бюджетних коштів до прогнозу видатків бюджету; ☑ формує прогноз бюджету ОТГ на середньостроковий період та фінансово економічне обґрунтування до нього	Головні розпорядники бюджетних коштів (керівники та виконавчих органів сільських, селищних, міських рад, працівники апарату ради) та, ☑ організують розроблення пропозицій до прогнозу видатків бюджету ☑ подають їх до фінансового органу ОТГ для аналізу ☑ представляють власні цілі державної політики та звітують про досягнення у порядку, визначеному БКУ Керівник фінансового органу / відповідний голова, якщо фінансовий орган не створено, організаційне забезпечення посадові особи відповідно до посадових інструкцій	Головні розпорядники відповідальні за своєчасність, достовірність і зміст поданих пропозицій до прогнозу бюджету Пропозиції мають містити всю інформацію, необхідну для аналізу показників прогнозу, згідно з вимогами Інструкції
☑ подає прогноз бюджету разом із фінансово-економічним обґрунтуванням до виконавчого органу — до 15 серпня року, що передує плановому ☑ забезпечує доступ усіх учасників бюджетного процесу до інформації щодо бюджетного прогнозу на всіх етапах його формування		Норми статті 75¹ БКУ, Типова форма прогнозу місцевого бюджету

ЗАХОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ	ХТО ІНІЦЮЄ / ПРИЙМАЄ РІШЕННЯ	ІНСТРУМЕНТ ВИКОНАННЯ
ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН СІЛЬСЬКОЇ, СЕЛИЩНОЇ, МІСЬКОЇ ✓ розглядає та схвалює прогноз бюджету не пізніше 1 вересня року, що передуватиме плановому, ✓ подає прогноз разом з фінансово — економічним обґрунтуванням до відповідної сільської, селищної, міської ради у п'ятиденний строк після його схвалення	Голова	
СІЛЬСЬКА, СЕЛИЩНА, МІСЬКА РАДА ✓ розглядає прогноз бюджету на середньостроковий період у порядку, визначеному відповідною місцевою радою	Голова / постійна депутатська комісія з питань бюджету	Бюджетний регламент

Нижче наведено рекомендовану схему процесу формування середньострокового прогнозу бюджету в ОТГ.

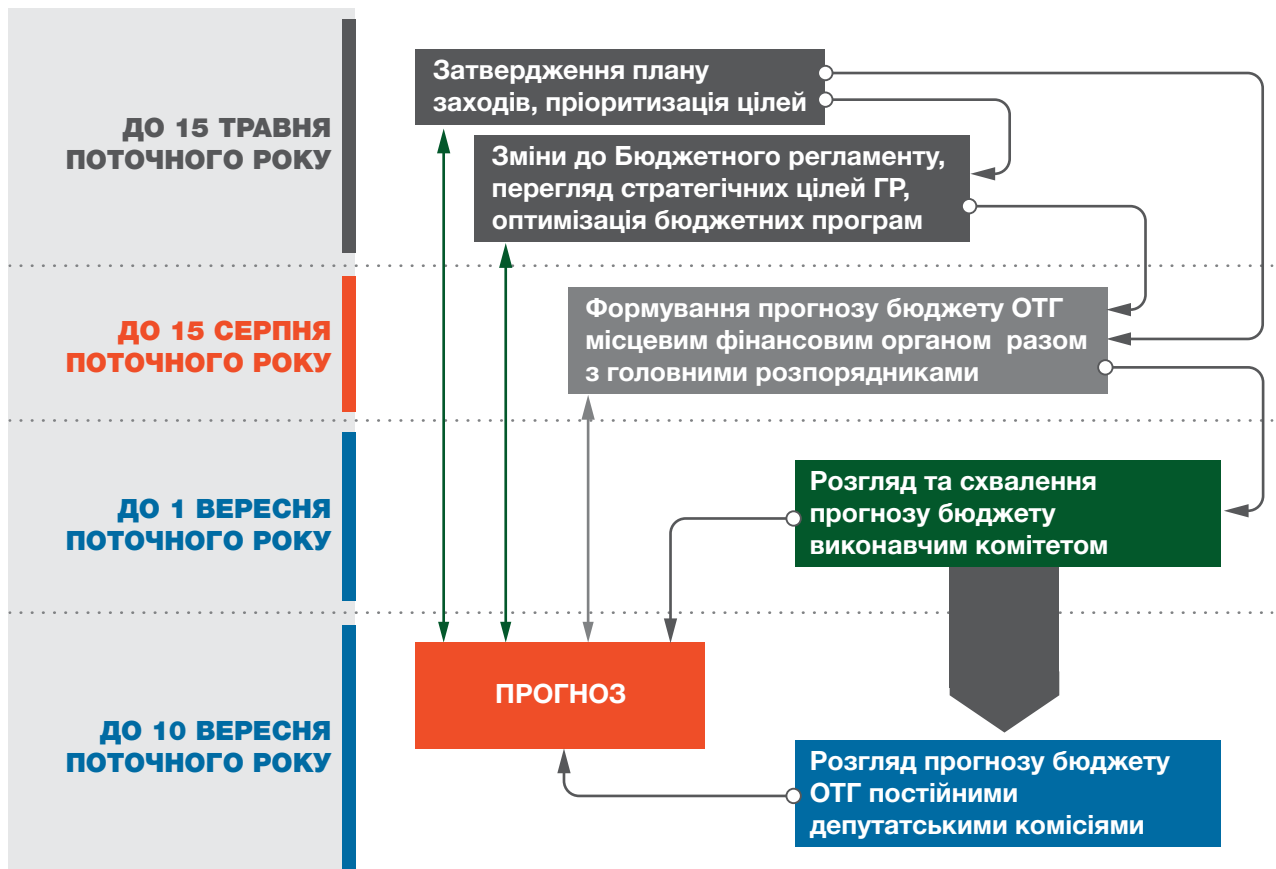

Рис 11 Схема процесу прийняття прогнозу бюджету ОТГ на середньостроковий період

IV. ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПРОГНОЗУ БЮДЖЕТУ ОТГ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД (СХЕМА, ПОРЯДОК, ДОРОЖНЯ КАРТА)

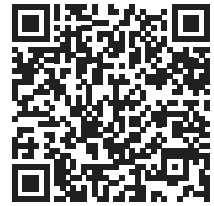

Рис 12 10 кроків до Прогнозу бюджету у ОТГ

У Додатку 6 наведена **дорожня карта** процесу складання прогнозу бюджету ОТГ, яка рекомендується для практичного використання органами місцевого самоврядування при формуванні та схваленні середньострокового прогнозу бюджету громади, що буде розроблятися з урахуванням Бюджетної декларації та стане основою для складання проекту бюджету ОТГ на плановий рік

ДОДАТОК І

ШАБЛОН РІШЕННЯ ПРО БЮДЖЕТНИЙ РЕГЛАМЕНТ ОТГ

Р І Ш Е Н Н Я №

_____ 20 р.

_____ сесія
ради _____ скликання

Про Бюджетний регламент

Відповідно до статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Бюджетного кодексу України, Наказу Міністерства фінансів України від 31.05.2019 № 228 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо підготовки та затвердження Бюджетного регламенту проходження бюджетного процесу на місцевому рівні», з метою упорядкування процесів формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, що здійснюються _____ радою протягом бюджетного періоду, чіткої координації учасників бюджетного процесу, _____ рада

В И Р І Ш И Л А:

1. Затвердити «Бюджетний регламент _____ (додається)
2. Доповнити статтю _ «Регламенту _____ ради _____ скликання», затвердженого рішенням _____ сесії _____ ради від _____ р. абзацом наступного змісту:
3. «Організаційно-процедурні питання участі депутатів ради в бюджетному процесі та питання підготовки, складання, розгляду, затвердження, виконання, контролю за виконанням, внесення змін та звітності щодо бюджету _____ ради регулюються Бюджетним регламентом _____ ради, який затверджується окремим рішенням ради».
4. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну з питань (голова комісії _____).

_____ голова

Додаток
до рішення ____ сесії ____ ради
____ скликання
від _____ року № _____

БЮДЖЕТНИЙ РЕГЛАМЕНТ

І. Загальна частина

Загальні положення

1. «Бюджетний регламент _____» (надалі — Бюджетний регламент) визначає організаційно-процедурні питання щодо складання, розгляду, затвердження, виконання, внесення змін, контролю та звітності бюджету _____.
2. Метою Бюджетного регламенту є упорядкування процесів (механізму) формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, що здійснюються _____ радою, її виконавчими органами і підрозділами протягом бюджетного періоду, а також регламентації взаємовідносин між різними учасниками бюджетного процесу.
3. Бюджетний регламент розроблений відповідно до Конституції України, Бюджетного кодексу України, Податкового кодексу України, Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про доступ до публічної інформації», «Про відкритість використання публічних коштів, Наказу Міністерства фінансів України від 31.05.2019 № 228 та інших нормативно-правових актів України, що регулюють бюджетні відносини.
4. Інформаційне забезпечення бюджетного процесу здійснюється з використанням веб — сайту _____ громади, де передбачено ведення розділу «Бюджет» та наступних підрозділів (перелік не вичерпний):
 - Прогноз місцевого бюджету
 - Інструкції з підготовки бюджетних запитів
 - Бюджетні запити
 - Рішення про місцевий бюджет
 - Паспорти бюджетних програм
 - Рішення про внесення змін до бюджету
 - Звіти про виконання паспортів бюджетних програм
 - Звіти головних розпорядників коштів
 - Оцінка ефективності бюджетних програм
 - Перелік розпорядників бюджетних коштів

Посилання на кабінети розпорядників коштів на порталі Є — дата
Програма соціально — економічного розвитку
Місцеві програми
Інформація про виконання бюджету
Бюджет для громадян (Доступно про бюджет)
Інша інформація (титульні списки капітальних видатків тощо)
Рішення про бюджет, квартальні та річний звіт про його виконання про публікуються у газеті _____ у терміни визначені Бюджетним кодексом України.

II. Порядок формування Прогнозу місцевого бюджету на _____

1. Фінансове управління _____ ради, або голова _____ ради (у разі якщо такий фінансовий орган не створено) спільно з іншими головними розпорядниками бюджетних коштів відповідно до цілей та пріоритетів, визначених у прогностичних та програмних документах економічного і соціального розвитку України і _____ ОТГ, та з урахуванням Бюджетної декларації складає прогноз місцевого бюджету — документ середньострокового бюджетного планування, що визначає показники місцевого бюджету на середньостроковий період і є основою для складання проекту місцевого бюджету.
2. Показники прогнозу місцевого бюджету визначаються з урахуванням положень та показників, визначених на відповідні бюджетні періоди Бюджетною декларацією та прогнозом місцевого бюджету, схваленим у попередньому бюджетному періоді. При цьому показники прогнозу місцевого бюджету можуть відрізнятися від показників, визначених на відповідні бюджетні періоди прогнозом місцевого бюджету, схваленим у попередньому бюджетному періоді, у разі:
 - 1) відхилення оцінки основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України та основних прогностичних показників економічного і соціального розвитку _____ ОТГ, врахованого при складанні прогнозу місцевого бюджету, схваленого у попередньому бюджетному періоді;
 - 2) відхилення бюджетних показників, визначених рішенням про місцевий бюджет, від аналогічних показників, визначених у прогнозі місцевого бюджету, схваленому у попередньому бюджетному періоді;
 - 3) прийняття нових законодавчих та інших нормативно-правових актів, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, що впливають на показники місцевого бюджету у середньостроковому періоді.
3. Фінансове управління _____ ради, або голова _____ ради (у разі якщо такий фінансовий орган не створено) на підставі основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України та основних прогностичних показників економічного і соціального розвитку відповідної території на середньостроковий період та аналізу виконання місцевого бюджету у попередніх та поточному бюджетних періодах прогнозує обсяги доходів місцевого бюджету, визначає

обсяги фінансування місцевого бюджету, повернення кредитів до місцевого бюджету та орієнтовні граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету на середньостроковий період.

4. Фінансове управління _____ ради, або голова _____ ради (у разі якщо такий фінансовий орган не створено) розробляє та у визначені ним терміни доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки пропозицій до прогнозу місцевого бюджету та орієнтовні граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету на середньостроковий період.

Інструкції з підготовки пропозицій до прогнозу місцевого бюджету можуть запроваджувати додаткові фінансові обмеження, організаційні та інші вимоги, яких зобов'язані дотримуватися всі розпорядники бюджетних коштів у процесі підготовки пропозицій до прогнозу місцевого бюджету.

Фінансове управління _____ ради, або голова _____ ради (у разі якщо такий фінансовий орган не створено) здійснює аналіз поданих головними розпорядниками бюджетних коштів пропозицій до прогнозу місцевого бюджету на відповідність доведеним орієнтовним граничним показникам видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету і вимогам доведених інструкцій.

На основі такого аналізу керівник фінансового управління _____ ради, або голова _____ ради (у разі якщо такий фінансовий орган не створено) місцевого фінансового органу приймає рішення про включення пропозицій головних розпорядників бюджетних коштів до прогнозу місцевого бюджету.

5. Фінансове управління _____ ради, або голова _____ ради (у разі якщо такий фінансовий орган не створено) **до 15 серпня року**, що передує плановому, подають до, виконавчого комітету _____ ради прогноз місцевого бюджету.
6. Виконавчий комітет _____ ради не пізніше 1 вересня року, що передує плановому, розглядають та схвалюють прогноз місцевого бюджету і у п'ятиденний строк подають їх разом із фінансово-економічним обґрунтуванням до _____ ради для розгляду.
7. Рада розглядає Прогноз у наступному порядку:

7.1. Депутати _____ ради розробляють свої пропозиції щодо бюджетної політики _____ ОТГ з урахуванням Прогнозу місцевого бюджету та подають їх на розгляд постійної комісії, до предмета відання якої належать питання бюджету, у десятиденний строк з дня надходження Прогнозу до _____ ради.

7.2 Комісія, до предмета відання якого належать питання бюджету, розглядає Бюджетну декларацію і пропозиції, що надійшли, готує та подає на розгляд сесії _____ проект рішення щодо Прогнозу місцевого бюджету, що надається народним депутатам не пізніше **як 20 робочих днів** до розгляду зазначеного питання на пленарному засіданні _____ ради.

7.3. _____ рада розглядає питання щодо Прогнозу місцевого бюджету. З доповіддю виступає керівник фінансового управління, або у разі, якщо такий фінансовий орган не створено, за дорученням голови, відповідальна за формування та реалізацію бюджетної політики посадова особа та голова постійної комісії ради комісії, до предмета відання якої належать питання бюджету.

На такому пленарному засіданні можуть бути заслухані головні розпорядники коштів _____ бюджету щодо цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, та показників їх досягнення у середньостроковому періоді, передбачених у Прогнозі місцевого бюджету.

8. Розгляд Прогнозу місцевого бюджету фіксується у Протоколі пленарного засідання ради.

9. Прогноз місцевого бюджету містить:

- 1) основні прогностичні показники економічного і соціального розвитку відповідної території, враховані під час розроблення прогнозу місцевого бюджету;
- 2) загальні показники доходів і фінансування місцевого бюджету, повернення кредитів до місцевого бюджету, загальні граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);
- 3) показники за основними видами доходів місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);
- 4) показники дефіциту (профіциту) місцевого бюджету, показники за основними джерелами фінансування місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди), а також показники місцевого боргу, територіальною громадою міста боргу і надання місцевих гарантій;
- 5) граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету головним розпорядникам бюджетних коштів (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);
- 6) обсяги капітальних вкладень у розрізі інвестиційних проектів, визначені в межах загальних граничних показників видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету;
- 7) інші показники і положення, необхідні для складання проекту рішення про місцевий бюджет.

10. План заходів щодо організації роботи зі складання Прогнозу місцевого бюджету _____ затверджується виконавчим комітетом _____ ради до 15 травня та містить заходи з підготовки матеріалів, відповідальних виконавців, терміни та інші питання щодо координації бюджетного процесу.

III. Формування проекту

бюджету _____ на _____ та його розгляд

1. Вихідні матеріали для складання проекту _____ бюджету:
 - 1.1. доведені Міністерством фінансів України особливості складання розрахунків до проекту бюджету на наступний бюджетний період;
 - 1.2. доведені Міністерством фінансів України типові форми бюджетних запитів та інструкції щодо їх заповнення;
 - 1.3. доведені Міністерством фінансів України розрахунки прогнозованих обсягів міжбюджетних трансфертів, методика їх визначення, організаційно-методологічні вимоги та інші показники щодо складання проекту _____ бюджету, а також пропозиції щодо форми проекту рішення про _____ бюджет (типова форма рішення);
 - 1.4. доведені Кабінетом Міністрів України (визначені схваленим у другому читанні проектом закону про Державний бюджет України) показники міжбюджетних відносин (включаючи обсяги міжбюджетних трансфертів) і текстові статті, а також організаційно-методологічні вимоги щодо складання проекту _____ бюджету;
 - 1.5. доведені Кабінетом Міністрів України показники сум дотацій і субвенцій, вилучення коштів;
 - 1.6. матеріали, надані управліннями і відділами виконавчих органів ради;
 - 1.7. бюджетні запити головних розпорядників коштів;
 - 1.8. депутатські запити, запитання, звернення та відповіді на них, пов'язані з фінансуванням програм соціально-економічного та культурного розвитку міста, інших цільових програм, а також із складанням _____ бюджету;
 - 1.9. результати громадських слухань та обговорень програми соціально-економічного розвитку та проекту _____ бюджету;
 - 1.10. результати зустрічей громад з депутатами _____ ради та посадовими особами _____ ради;
 - 1.11. результати опитування громадської думки (через усні інтерв'ю, «гарячі» телефонні лінії), здійснюваних як органами самоврядування і їх представниками, так і іншими особами;
 - 1.12. звернення дорадчих груп громадян, громадських організацій, органів самоорганізації населення;
 - 1.13. заяви, пропозиції та рекомендації всіх учасників бюджетного процесу до проекту бюджету;
 - 1.14. граничні обсяги, фактичні та прогнозні показники надходжень до _____ бюджету і соціально-економічного розвитку _____;
 - 1.15. попередній прогноз доходів і витрат _____ бюджету на наступний рік.
 - 1.16. Результати голосування за Бюджетом участі.
2. З метою залучення громадськості до процесу формування місцевого бюджету, головними розпорядниками коштів у період з 1 липня по 1 серпня проводяться

консультаційні зустрічі з жителями громади, за участю старост відповідних округів, на яких здійснюється збір пропозицій щодо формування бюджету.

Головні розпорядники вивчають подані пропозиції та приймають рішення щодо включення їх до бюджетного запиту. Результати розгляду оприлюднюються на офіційному веб сайті _____ громади у розділі «Бюджет» одночасно з оприлюдненням бюджетних запитів.

3. Проект рішення про _____ бюджет формується у відповідності до типової форми рішення, затвердженої Міністерством фінансів України та оприлюднюється на офіційному сайті _____ громади не пізніше ніж за 20 днів робочих днів до його розгляду на сесії _____ ради після схвалення виконавчим комітетом _____ ради. Разом з проектом рішення до _____ ради подаються документи, передбачені статтею 76 Бюджетного кодексу України та оприлюднюються на сайті _____
4. Не пізніше як за 15 робочих днів до розгляду проекту рішення на сесії _____, проводяться Громадські слухання проекту бюджету _____ громади. Фінансове управління (або голова у разі якщо таке фінансове управління не створене) забезпечує розміщення на офіційному сайті повідомлення про проведення Громадських слухань, їх дату та місце проведення). Одночасно на офіційному сайті у розділі Бюджет підрозділ Бюджет для громадян розміщується інформація про проект бюджету у зручній для громадян формі. За підсумками Громадських слухань вноситься резолюція про схвалення проекту рішення у запропонованій редакції чи з врахуванням наданих пропозицій.
5. План заходів щодо організації роботи зі складання проекту місцевого бюджету _____ затверджується виконавчим комітетом _____ ради до 15 травня та містить заходи з підготовки матеріалів, відповідальних виконавців, терміни та інші питання щодо координації бюджетного процесу.
6. Розгляд проекту рішення про місцевий бюджет здійснюється у відповідності до Регламенту _____ ради.

IV. Організація виконання місцевого бюджету та внесення змін до бюджету

1. Виконавчі органи _____ ради, або _____ голова (якщо відповідні виконавчі органи не створені згідно із законом) забезпечує виконання _____ бюджету.
Фінансове управління (або голова у разі якщо фінансовий орган не створено) здійснює загальну організацію та управління виконанням відповідного місцевого бюджету, координує діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету.
3. Місцевий бюджет виконується за розписом, який затверджується керівником фінансового управління (або головою якщо фінансовий орган не створено). До затвердження розпису місцевого бюджету керівником фінансового управління (або

головою у разі якщо такий фінансовий орган не створено) затверджується тимчасовий розпис місцевого бюджету на відповідний період.

4. Керівник фінансового управління (або голова, якщо фінорган не створено) протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису місцевого бюджету встановленим бюджетним призначенням.
5. Фінансове управління (або відповідний голова, чи за його дорученням відповідальна посадова особа) за участю органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, у процесі виконання місцевого бюджету за доходами здійснює прогнозування та аналіз доходів відповідного бюджету.
6. Рішення про внесення змін до рішення про місцевий бюджет ухвалюється, _____ радою на підставі офіційного висновку місцевого фінансового органу про перевиконання чи недовиконання дохідної частини загального фонду, про обсяг залишку коштів загального та спеціального фондів (крім власних надходжень бюджетних установ) _____ бюджету.
7. Факт перевиконання дохідної частини загального фонду місцевого бюджету визнається за підсумками першого кварталу та наступних звітних періодів з початку поточного бюджетного періоду на підставі офіційних висновків місцевого фінансового органу за умови перевищення доходів загального фонду місцевого бюджету (без урахування міжбюджетних трансфертів), врахованих у розписі місцевого бюджету на відповідний період, не менше ніж на 5 відсотків.

З метою оцінки реального стану виконання доходів до кінця бюджетного періоду, фінансове управління одночасно з висновком про факт перевиконання дохідної частини подає інформацію про очікуване виконання загального фонду бюджету за бюджетний рік. У разі наявності ризику невиконання загального фонду за підсумками року, зміни до бюджету не вносяться.
8. Факт недоотримання доходів загального фонду місцевого бюджету визнається на підставі офіційного висновку місцевого фінансового органу за підсумками квартального звіту в разі недоотримання доходів загального фонду місцевого бюджету, врахованих у розписі місцевого бюджету на відповідний період, більше ніж на 15 відсотків.
9. Рішення про внесення змін до рішення про місцевий бюджет можуть бути ухвалені _____ місцевою радою з урахуванням положень [статті 52](#) Бюджетного кодексу України, в разі необхідності перерозподілу бюджетних призначень між головними розпорядниками бюджетних коштів (за наявності відповідного обґрунтування) та в інших випадках, передбачених Бюджетним кодексом України.
10. План заходів щодо організації роботи з виконання місцевого бюджету _____ затверджується виконавчим комітетом _____ ради до 10 січня та містить заходи з підготовки матеріалів, відповідальних виконавців, терміни та інші питання щодо координації бюджетного процесу.

V. Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету. Доступність інформації про бюджет

1. Звітність про виконання місцевих бюджетів визначається відповідно до вимог, встановлених щодо звітності про виконання Державного бюджету України.
2. Казначейство України складає та подає відповідним місцевим фінансовим органам звітність про виконання місцевих бюджетів за встановленими [формами](#). Зведені показники звітності про виконання бюджетів одночасно подаються органами Казначейства України відповідно органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань фінансів, фінансовим органам місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних місцевих рад.
3. Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету, подають фінансовому управлінню _____ (або відповідному голові) відповідні звіти, передбачені [частиною третьою статті 59](#) та [частиною третьою статті 60](#) Бюджетного кодексу України.
4. Квартальний та річний звіти про виконання місцевого бюджету _____ ради, фінансовим управлінням (або відповідним головою) у двомісячний строк після завершення відповідного бюджетного періоду.

Перевірка річного звіту здійснюється, комісією з питань бюджету _____ ради, після чого, _____ рада затверджують річний звіт про виконання бюджету або приймає рішення взяти до відома відповідний звіт про виконання бюджету.

Інформація про виконання бюджету _____ підлягає обов'язковій публікації не пізніше 1 березня року, що настає за роком звіту у _____ (газета, визначена відповідними місцевими радою).

Головні розпорядники бюджетних коштів здійснюють публічне представлення інформації про виконання бюджетних програм, досягнення цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів у межах бюджетних програм за звітний бюджетний період та публікують оголошення у газеті _____ про час та місце проведення публічного представлення такої інформації.

Головні розпорядники бюджетних коштів оприлюднюють шляхом розміщення на своїх офіційних сайтах, або на офіційному веб сайті громади у розділі «Бюджет», підрозділ «Звіти головних розпорядників коштів» та тематичні розділи з додатковим посиленням у розділі «Новини»:

інформацію про цілі державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, та показники їх досягнення в межах бюджетних програм за звітний бюджетний період — до 15 березня року, що настає за звітним;

паспорти бюджетних програм на поточний бюджетний період (включаючи зміни до паспортів бюджетних програм) — протягом трьох робочих днів з дня затвердження таких документів;

звіти про виконання паспортів бюджетних програм за звітний бюджетний період — протягом трьох робочих днів після подання річної бюджетної звітності;

звіти про хід реалізації державних інвестиційних проектів за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного і соціального розвитку, — один раз на півріччя (рік), до 20 числа місяця, наступного за звітним періодом;

результати оцінки ефективності бюджетних програм за звітний бюджетний період — у двотижневий строк після подання річної бюджетної звітності.

Фінансове управління _____ ради (або голова у разі якщо фінансовий орган не створено) здійснює публічне представлення інформації про виконання _____ бюджету, відповідно до показників, бюджетні призначення щодо яких затверджені рішенням про місцевий бюджет.

Публічне представлення інформації про виконання бюджетних програм, досягнення цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів у межах бюджетних програм за звітний бюджетний період головними розпорядниками коштів, а також публічне представлення інформації про виконання бюджету здійснюється одночасно у формі Громадських слухань **до 15 березня року**, що настає за звітним.

Про проведення Громадських слухань жителі громади мають бути повідомлені шляхом розміщення на офіційному веб сайті громади повідомлення про дату та час проведення Громадських слухань не пізніше як за 10 робочих днів до проведення, а також публікується разом з інформацією про виконання відповідних бюджетів у _____.

За результатами публічного представлення інформації про виконання бюджетних програм та виконання бюджету, резолюція не виноситься.

Інформація про бюджет, визначена статтею 28 Бюджетного кодексу України, оприлюднюється з додержанням вимог [Закону України](#) «Про доступ до публічної інформації» в частині оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних.

Секретар ради

БЮДЖЕТНИЙ КАЛЕНДАР

Стадії бюджетного процесу	Зміст заходів	Виконавці	Терміни виконання*
I. Складання та схвалення прогнозу бюджету ОТГ і прийняття рішення щодо нього	1. Підготовка та затвердження плану заходів щодо складання прогнозу бюджету ОТГ, визначення пріоритетних напрямків фінансування у середньостроковому періоді	Постійна Робоча група	Не пізніше 15 травня
	2. Доведення до головних розпорядників коштів інструкції з підготовки пропозиції до прогнозу бюджету ОТГ	Місцевий фінансовий орган	Тра- вень – червень
	3. Узгодження попереднього прогнозу доходів бюджету з органами ДПС	Місцевий фінансовий орган	Червень
	4. Попередній розрахунок показників прогнозу бюджету ОТГ	Місцевий фінансовий орган	Червень-липень
	5. Доведення до головних розпорядників бюджетних коштів орієнтованих граничних показників видатків бюджету на середньостроковий період	Місцевий фінансовий орган	У визначений місцевим фі- нансовим орга- ном строк
	6. Надання пропозицій до прогнозу бюджету головними розпорядниками коштів до місцевого фінансового органу	Головні розпорядники бюджетних коштів	У визначений місцевим фі- нансовим орга- ном строк
	7. Здійснення аналізу пропозицій головних розпорядників бюджетних коштів прогнозу бюджету та у разі необхідності проведення погоджувальних нарад з головними розпорядниками бюджетних коштів	Місцевий фінансовий орган, головні розпорядники бюджетних коштів	У визначений місцевим фі- нансовим орга- ном строк
	8. Подання до виконавчого комітету _____ ради прогнозу бюджету на розгляд і схвалення	Місцевий фінансовий орган	До 15 серпня
	9. Розгляд та схвалення виконавчим комітетом _____ ради прогнозу бюджету ОТГ	Виконавчий комітет, голова	До 01 вересня
	10. Подання прогнозу бюджету ОТГ виконавчим комітетом до _____ ради	Виконавчий комітет, голова	У п'ятиденний строк після схвалення
	11. Розгляд відповідною радою схваленого виконавчим комітетом прогнозу бюджету ОТГ	Постійні комісії _____ ради	До 25вересня

Стадії бюджетного процесу	Зміст заходів	Виконавці	Терміни виконання*
II. Складання проекту бюджету ОТГ	1. Підготовка та затвердження плану заходів щодо підготовки проекту бюджету _____ ОТГ	Постійна Робоча група,	До 01 вересня
	2. Початок роботи над складанням проекту бюджету ОТГ: 1) Доведення до головних розпорядників коштів прогнозних обсягів трансфертів на плановий рік та особливостей їх розрахунків; 2) Проведення звірки вихідних даних, що враховані при розрахунку обсягів міжбюджетних трансфертів.	Місцевий фінансовий орган	Після отримання від МФУ особливостей складання розрахунків до проектів місцевих бюджетів
	3. Визначення розрахункових прогнозних показників економічного та соціального розвитку ОТГ	Місцевий фінансовий орган	Вересень
	4. Проведення попередніх розрахунків показників: 1) Дохідної частини бюджету ОТГ; 2) Видаткової частини бюджету ОТГ відповідно до потреби, визначеної головними розпорядниками бюджетних коштів з урахуванням пріоритетів фінансування на середньострокову перспективу та схваленого трирічного прогнозу бюджету. Розгляд показників _____ головою, заступниками голови та керуючим справами виконавчого комітету	Місцевий фінансовий орган	Після отримання від МФУ особливостей складання розрахунків до проектів місцевих бюджетів У термін, узгоджений _____ головою
	5. Розробка та доведення до головних розпорядників бюджетних коштів Інструкції з підготовки бюджетних запитів	Місцевий фінансовий орган	До 1 листопада року, що передує плановому
	6. Проведення розрахунків показників надходжень податків і зборів бюджету	Місцевий фінансовий орган	Вересень
	7. Доведення до головних розпорядників бюджетних коштів граничних обсягів видатків/надання кредитів загального фонду бюджету, індикативних прогнозних показників та термінів подання бюджетних запитів	Місцевий фінансовий орган	До 1 листопада року, що передує плановому
	8. Розроблення бюджетних запитів, подання їх до _____ відділу	Головні розпорядники бюджетних коштів	До 15 листопада року, що передує плановому
	9. Аналіз бюджетних запитів, поданих головними розпорядниками бюджетних коштів і включення їх до проекту бюджету	Місцевий фінансовий орган	До 20 листопада грудня року, що передує плановому
	10. Формування проекту бюджету	Місцевий фінансовий орган	До 20 листопада року, що передує плановому
	11. Підготовка проекту рішення про бюджет ОТГ і його подання до виконавчого комітету _____ ради для схвалення, оприлюднення проекту на сайті, оприлюднення бюджетних запитів	Місцевий фінансовий орган/головні розпорядники коштів	Не пізніше 25 листопада

Стадії бюджетного процесу	Зміст заходів	Виконавці	Терміни виконання*
III. Розгляд проекту та прийняття рішення про бюджет ОТГ	1. Подання проекту рішення про бюджет ОТГ і матеріалів до нього на розгляд до постійних комісій _____ ради	Голова, Місцевий фінансовий орган	Грудень
	2. Розгляд проекту рішення про бюджет, підготовка (у разі необхідності) збалансованих пропозицій про зміни та доповнення до проекту бюджету ОТГ	Постійні комісії _____ ради	Грудень
	3. Розгляд пропозицій постійних комісій _____ ради про зміни та доповнення до проекту бюджету ОТГ та проекту рішення про бюджет ОТГ	Постійна комісія з питань _____	Грудень
	4. Розгляд проекту рішення про бюджет на пленарному засіданні _____ ради та затвердження бюджету ОТГ	_____ рада	До 25 грудня
	5. Оприлюднення рішення про бюджет на офіційному сайті _____ ради та публікація у друкованих ЗМІ	Орган відповідальний за інформаційну політику ради	У десятиденний строк з дня прийняття рішення
IV. Виконання бюджету ОТГ, включаючи внесення змін до рішення бюджет	1. Доведення до головних розпорядників коштів лімітних довідок про бюджетні асигнування	Місцевий фінансовий орган	У двотижневий строк з дня прийняття рішення про бюджет
	2. Надання _____ відділу уточнених проектів зведених кошторисів та інших бюджетних документів	Головні розпорядники бюджетних коштів	У визначений місцевим фінансовим органом строк
	3. Складання, затвердження розпису бюджету та подання до органу казначейства (<i>тимчасового розпису бюджету в разі не своєчасного прийняття бюджету ОТГ</i>)	Місцевий фінансовий орган	У місячний термін з дня прийняття рішення про \ бюджет
	4. Доведення до головних розпорядників коштів витягів з розпису бюджету	Місцевий фінансовий орган	У місячний термін з дня прийняття рішення про бюджет
	5. Подання органу казначейства розподілу показників зведених кошторисів та інших бюджетних документів у розрізі розпорядників нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів відповідно до мережі	Головні розпорядники бюджетних коштів	Протягом трьох робочих днів після отримання витягу з розпису бюджету
	6. Розроблення, затвердження паспортів бюджетних програм, оприлюднення їх у визначеному порядку	Головні розпорядники бюджетних коштів	45 днів після набрання чинності рішення про бюджет
	7. Затвердження кошторисів, інших бюджетних документів та подання до органу казначейства	Головні розпорядники бюджетних коштів	Протягом 30 календарних днів після затвердження розпису та п'яти робочих днів після затвердження кошторисів

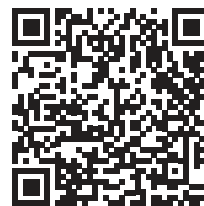
Стадії бюджетного процесу	Зміст заходів	Виконавці	Терміни виконання*
IV. Виконання бюджету ОТГ, включаючи внесення змін до рішення бюджет	8. Забезпечення виконання бюджету ОТГ	Виконавчі органи _____ ради — головні розпорядники бюджетних коштів, місцевий фінансовий орган	Протягом бюджетного періоду
	9. Здійснення загальної організації та управління виконанням бюджету, координація діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету. Забезпечення відповідності розпису бюджету ОТГ встановленим бюджетним призначенням	Місцевий фінансовий орган	Протягом бюджетного періоду
	10. Виконання бюджету ОТГ за видатками та кредитуванням відповідно до статей 46—51 Бюджетного кодексу України	Розпорядники бюджетних коштів	Протягом бюджетного періоду
	11. Підготовка офіційного висновку про перевиконання чи недовиконання дохідної частини загального фонду бюджету, про обсяг залишку коштів загального та спеціального фондів бюджету (крім власних надходжень бюджетних установ)	Місцевий фінансовий орган	У разі необхідності протягом бюджетного періоду
	12. Підготовка проєктів рішень про внесення змін до бюджету ОТГ на розгляд і схвалення виконавчим комітетом _____ ради	Місцевий фінансовий орган	Протягом року
	13. Підготовка проєктів рішень про внесення змін до бюджету на розгляд до постійної комісії з питань _____	Голова, Місцевий фінансовий орган	Протягом року
	14. Оприлюднення на офіційному сайті _____ ради рішення про внесення змін до бюджету	Орган, відповідальний за інформаційну політику ради	Протягом року
V. Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього	1. Подання річного звіту про виконання бюджету ОТГ на схвалення до виконавчого комітету _____ ради	Місцевий фінансовий орган	У двомісячний строк після завершення відповідного бюджетного періоду
	2. Розгляд та прийняття рішення про виконання бюджету ОТГ та подання його на затвердження до _____ ради	Постійні комісії _____ ради	У двомісячний строк після завершення відповідного бюджетного періоду
	3. Оприлюднення інформації про виконання бюджету на офіційному сайті _____ ради	Орган, відповідальний за інформаційну політику ради	Протягом року
	4. Опублікування інформації: 1) Квартальних звітів про виконання бюджету 2) річного звіту та інформації про публічне представлення інформації про бюджет Про час і місце публічного представлення такої інформації.	Орган, відповідальний за інформаційну політику ради	Щоквартально До 1 березня

Стадії бюджетного процесу	Зміст заходів	Виконавці	Терміни виконання*
V. Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього	Інформації про досягнення цілей державної політики головними розпорядниками	Головні розпорядники коштів	До 15 березня
	Звітів про виконання паспортів бюджетних програм	Головні розпорядники коштів	3 робочих дня після подання річної звітності
	Результати оцінки ефективності бюджетних програм	Головні розпорядники коштів	Двотижневий строк після подання річної звітності
	Публічне представлення інформації про виконання бюджетних програм	Головні розпорядники коштів	До 15 березня
	5. Публічне представлення інформації про виконання бюджету ОТГ за підсумками року	Місцевий фінансовий орган/ Голова заступники, старости	До 20 березня

* Терміни виконання є орієнтовними, оскільки залежать від своєчасності складання, розгляду та затвердження Бюджетної декларації, проекту Державного бюджету України та змін до податкового і бюджетного законодавства

** у разі відсутності фінансового органу, відповідні функції здійснює сільський, селищний, міський голова. Організацію у плані заходів доцільно доручити посадовим особам, згідно з посадовими інструкціями.

ДОДАТОК II

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЛАН ЗАХОДІВ ЩОДО СКЛАДАННЯ ПРОГНОЗУ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД

№ з/п	Зміст заходів	Термін виконання*	Відповідальні за виконання**
1.	Здійснення аналізу виконання місцевого бюджету у попередніх та поточному бюджетних періодах, виявлення тенденцій у виконанні дохідної та видаткової частин бюджету		Місцевий фінансовий орган
2.	Доведення до головних розпорядників бюджетних коштів організаційно-методологічних засад складання прогнозу місцевого бюджету, визначених МФУ, та інструктивного листа щодо основних організаційних засад процесу підготовки пропозицій до прогнозу бюджету		Місцевий фінансовий орган
3.	Отримання від ОДА основних прогнозних показників економічного і соціального розвитку території на середньостроковий період		Виконавчий орган місцевої ради, до повноважень якого належать питання соціально-економічного розвитку
4.	Отримання від територіального органу статистики інформації щодо чисельності населення		Місцевий фінансовий орган
5.	Взяття разом з поясненнями (зокрема в частині фіскальних ризиків у майбутніх періодах) в органах, що контролюють справляння податків та в ОДА прогнозних обсягів доходів бюджету на середньостроковий період – відповідно до типової форми прогнозу місцевого бюджету		Місцевий фінансовий орган
6.	Прогнозування обсягів доходів місцевого бюджету, визначення обсягів фінансування місцевого бюджету, повернення кредитів до місцевого бюджету та орієнтовних граничних показників видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету на середньостроковий період на підставі Бюджетної декларації, прогнозу економічного і соціального розвитку території, аналізу виконання місцевого бюджету в попередніх та поточному бюджетних періодах		Місцевий фінансовий орган
7.	Аналіз відхилень прогнозу місцевого бюджету на _____ роки від фактичного виконання		Місцевий фінансовий орган
8.	Розроблення та доведення до головних розпорядників бюджетних коштів інструкцій з підготовки пропозицій до прогнозу бюджету та орієнтовних граничних показників видатків та надання кредитів з місцевого бюджету на середньостроковий період		Місцевий фінансовий орган

№ з/п	Зміст заходів	Термін виконання*	Відповідальні за виконання**
9.	Надання місцевому фінансовому органу пропозицій до прогнозу місцевого бюджету		Головні розпорядники бюджетних коштів
10.	Здійснення аналізу поданих головними розпорядниками бюджетних коштів пропозицій до прогнозу місцевого бюджету на відповідність доведеним орієнтовним граничним показникам видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету і вимогам доведених інструкцій		Місцевий фінансовий орган
11.	Проведення погоджувальних нарад з головними розпорядниками бюджетних коштів щодо узгодження показників прогнозу місцевого бюджету		Місцевий фінансовий орган, головні розпорядники бюджетних коштів
12.	Доопрацювання прогнозу місцевого бюджету за результатами проведених погоджувальних нарад та інформації, отриманої від структурних підрозділів місцевої державної адміністрації, виконавчого органу місцевої ради		Місцевий фінансовий орган
13.	Подання прогнозу місцевого бюджету до виконавчого органу місцевої ради		Місцевий фінансовий орган
14.	Розгляд та схвалення прогнозу місцевого бюджету		Виконавчий орган місцевої ради
15.	Подання прогнозу місцевого бюджету разом із фінансово-економічним обґрунтуванням до місцевої ради для розгляду в порядку, визначеному радою		Виконавчий орган місцевої ради
16.	Супровід розгляду питання щодо прогнозу бюджету постійними комісіями місцевої ради та на пленарному засіданні місцевої ради в порядку, визначеному радою		Представники виконавчого органу місцевої ради, головних розпорядників бюджетних коштів

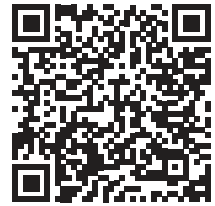
Примітки:

* Зазначаються терміни виконання заходів із урахуванням строків, визначених бюджетним законодавством, по кожному заходу конкретні терміни визначаються індивідуально для відповідного місцевого бюджету під час затвердження Плану заходів.

** Зазначається конкретна назва органу, структурного підрозділу місцевого органу влади, відповідального за виконання певного заходу відповідно до його повноважень.

*** у разі відсутності фінансового органу, відповідні повноваження забезпечує голова, організаційно — посадові особи, відповідно до посадових інструкцій

ДОДАТОК III

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЛАН ЗАХОДІВ ЩОДО СКЛАДАННЯ ПРОЕКТУ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ НА ПЛАНОВИЙ РІК

№ з/п	Зміст заходів	Термін виконання*	Відповідальні за виконання**
1.	Уточнення параметрів, з урахуванням яких здійснюється горизонтальне вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів (обсягів надходжень податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток, чисельність населення)		Місцевий фінансовий орган
2.	Надання інформації галузевим міністерствам щодо показників, з урахуванням яких здійснюються розрахунки обсягів міжбюджетних трансфертів		Виконавчі органи місцевої ради
3.	Доведення до головних розпорядників бюджетних коштів особливостей складання розрахунків до проектів місцевих бюджетів та прогнозних обсягів міжбюджетних трансфертів на плановий рік, надісланих МФУ		Місцевий фінансовий орган
4.	Підготовка пропозицій до проекту державного бюджету в частині міжбюджетних трансфертів та їх надання МФУ і галузевим міністерствам		Місцевий фінансовий орган, головні розпорядники бюджетних коштів
5.	Отримання від Департаменту фінансів обласної державної адміністрації: — прогнозних обсягів міжбюджетних трансфертів, врахованих у проекті державного бюджету, схваленого Кабінетом Міністрів України; — методики їх визначення; — організаційно-методологічних вимог та інших показників щодо складання проектів місцевих бюджетів		Місцевий фінансовий орган
6.	Доведення до головних розпорядників бюджетних коштів: — прогнозних обсягів міжбюджетних трансфертів, врахованих у проекті державного бюджету, схваленого Кабінетом Міністрів України; — методики їх визначення		Місцевий фінансовий орган
7.	Доведення до головних розпорядників бюджетних коштів: — інструкції з підготовки бюджетних запитів; — граничних показників видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету; — інструктивного листа щодо організаційних та інших вимог, яких зобов'язані дотримуватися всі розпорядники бюджетних коштів		Місцевий фінансовий орган
8.	Організація роботи з розробки бюджетних запитів		Головні розпорядники бюджетних коштів
9.	Подання бюджетних запитів місцевому фінансовому органу		Головні розпорядники бюджетних коштів
10.	Здійснення аналізу бюджетних запитів, отриманих від головних розпорядників бюджетних коштів, та прийняття рішення щодо включення їх до пропозиції проекту місцевого бюджету		Місцевий фінансовий орган

№ з/п	Зміст заходів	Термін виконання*	Відповідальні за виконання**
11.	Отримання від Департаменту фінансів обласної державної адміністрації: — обсягів міжбюджетних трансфертів, врахованих у проекті державного бюджету, прийнятого Верховною Радою України у другому читанні; — текстових статей проекту закону про державний бюджет, прийнятого у другому читанні		Місцевий фінансовий орган
12.	Доведення до головних розпорядників бюджетних коштів обсягів міжбюджетних трансфертів, врахованих у проекті державного бюджету, прийнятого Верховною Радою України у другому читанні		Місцевий фінансовий орган
13.	Отримання від ОДА відповідних обсягів субвенцій на здійснення державних програм соціального захисту, додаткової дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я		Виконавчі органи рад ОТГ
14.	Вжиття заходів щодо залучення громадськості до процесу складання проекту місцевого бюджету (проведення засідань громадських рад, громадських слухань, консультацій з громадськістю, форумів, конференцій, брифінгів, дискусій, вивчення громадських думок)		Виконавчий орган місцевої ради, місцевий фінансовий орган, головні розпорядники коштів
15.	Підготовка проекту рішення місцевої ради про місцевий бюджет з додатками згідно з типовою формою, затвердженою відповідним наказом МФУ і матеріалів, передбачених статтею 76 Бюджетного кодексу України, та його подання місцевій державній адміністрації, виконавчому органу місцевої ради		Місцевий фінансовий орган
16.	Схвалення проекту рішення місцевої ради про місцевий бюджет		Виконавчий орган місцевої ради
17.	Направлення схваленого проекту рішення місцевої ради про місцевий бюджет до місцевої ради		Виконавчий орган місцевої ради
18.	Розміщення бюджетних запитів на офіційних сайтах або оприлюднення їх в інший спосіб		Головні розпорядники коштів
19.	Оприлюднення проекту рішення місцевої ради про місцевий бюджет, схваленого виконавчим органом місцевої ради		Виконавчий орган місцевої ради
20.	Доопрацювання проекту рішення місцевої ради про місцевий бюджет з урахуванням показників обсягів міжбюджетних трансфертів, врахованих у проекті державного бюджету, прийнятому Верховною Радою України		Місцевий фінансовий орган
21.	Супровід розгляду проекту рішення про бюджет у місцевій раді		Голова, представники виконавчого органу місцевої ради, місцевого фінансового органу, головних розпорядників бюджетних коштів
22.	Оприлюднення рішення місцевої ради про місцевий бюджет на плановий рік у спосіб, що визначена місцевою радою		Виконавчий орган місцевої ради

Примітки:

* Зазначаються терміни виконання заходів із урахуванням строків, визначених бюджетним законодавством, по кожному заходу конкретні терміни визначаються індивідуально для відповідного місцевого бюджету під час затвердження Плану заходів.

** Зазначається конкретна назва органу, структурного підрозділу місцевого органу влади, відповідального за виконання певного заходу відповідно до його повноважень.

ДОДАТОК IV

СТАТТЯ 75⁻¹ БКУ — НОВА. СКЛАДАННЯ ТА СХВАЛЕННЯ ПРОГНОЗУ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Місцевий фінансовий орган щороку спільно з іншими головними розпорядниками бюджетних коштів відповідно до цілей та пріоритетів, визначених у прогностичних та програмних документах економічного і соціального розвитку України і відповідної території, та з урахуванням **Бюджетної декларації складає прогноз місцевого бюджету** — документ середньострокового бюджетного планування, що визначає показники місцевого бюджету на середньостроковий період і є основою для складання проекту місцевого бюджету.

Організаційно-методологічні засади складання прогнозу місцевого бюджету (включаючи типову форму прогнозу місцевого бюджету) визначаються Міністерством фінансів України.

Показники прогнозу місцевого бюджету визначаються з урахуванням положень та показників, визначених на відповідні бюджетні періоди Бюджетною декларацією та прогнозом місцевого бюджету, схваленим у попередньому бюджетному періоді.

При цьому показники прогнозу місцевого бюджету можуть відрізнятися від показників, визначених на відповідні бюджетні періоди прогнозом місцевого бюджету, схваленим у попередньому бюджетному періоді, у разі:

- 1) відхилення оцінки основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України та основних прогностичних показників економічного і соціального розвитку відповідної території від прогнозу, врахованого при складанні прогнозу місцевого бюджету, схваленого у попередньому бюджетному періоді;
- 2) відхилення бюджетних показників, визначених рішенням про місцевий бюджет, від аналогічних показників, визначених у прогнозі місцевого бюджету, схваленому у попередньому бюджетному періоді;
- 3) прийняття нових законодавчих та інших нормативно-правових актів, рішень Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, що впливають на показники місцевого бюджету у середньостроковому періоді.

Місцевий фінансовий орган на підставі основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України та основних прогностичних показників економічного і соціального розвитку відповідної території на середньостроковий період та аналізу виконання місцевого бюджету у попередніх та поточному бюджетних періодах **прогнозує обсяги доходів місцевого бюджету, визначає обсяги фінансування місцевого бюджету, повернення кредитів до місцевого бюджету та орієнтовні граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету на середньостроковий період.**

Місцевий фінансовий орган розробляє та у визначені ним терміни **доводить** до головних розпорядників бюджетних коштів **інструкції з підготовки пропозицій до про-**

гнозу місцевого бюджету та орієнтовні граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету на середньостроковий період.

Інструкції з підготовки пропозицій до прогнозу місцевого бюджету можуть запроваджувати додаткові фінансові обмеження, організаційні та інші вимоги, яких зобов'язані дотримуватися всі розпорядники бюджетних коштів у процесі підготовки пропозицій до прогнозу місцевого бюджету.

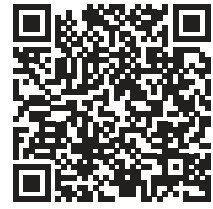
Місцевий фінансовий орган **здійснює аналіз** поданих головними розпорядниками бюджетних коштів пропозицій до прогнозу місцевого бюджету на відповідність доведеним орієнтовним граничним показникам видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету і вимогам доведених інструкцій. На основі такого аналізу керівник місцевого фінансового органу приймає рішення про включення пропозицій головних розпорядників бюджетних коштів до прогнозу місцевого бюджету. Місцеві фінансові органи **до 15 серпня** року, що передує плановому, **подають до** Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, **виконавчих органів відповідних місцевих рад прогнози відповідних місцевих бюджетів**. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, **виконавчі органи відповідних місцевих рад не пізніше 1 вересня року**, що передує плановому, **розглядають та схвалюють прогнози відповідних місцевих бюджетів** і у **п'ятиденний строк подають** їх разом із фінансово-економічним обґрунтуванням до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, **відповідних місцевих рад** для розгляду у порядку, визначеному відповідними радами.

Прогноз місцевого бюджету містить:

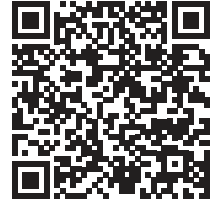
- 1) основні прогнозні показники економічного і соціального розвитку відповідної території, враховані під час розроблення прогнозу місцевого бюджету;
- 2) загальні показники доходів і фінансування місцевого бюджету, повернення кредитів до місцевого бюджету, загальні граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);
- 3) показники за основними видами доходів місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);
- 4) показники дефіциту (профіциту) місцевого бюджету, показники за основними джерелами фінансування місцевого бюджету (з розподілом на загальний та спеціальний фонди), а також показники місцевого боргу, гарантованого Автономною Республікою Крим, обласною радою чи територіальною громадою міста боргу і надання місцевих гарантій;
- 5) граничні показники видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету головним розпорядникам бюджетних коштів (з розподілом на загальний та спеціальний фонди);
- 6) обсяги капітальних вкладень у розрізі інвестиційних проектів, визначені в межах загальних граничних показників видатків місцевого бюджету та надання кредитів з місцевого бюджету;
- 7) інші показники і положення, необхідні для складання проекту рішення про місцевий бюджет.

ДОДАТОК V

ТИПОВА ФОРМА ПРОГНОЗУ МІСЦЕВОГО
БЮДЖЕТУ, РОЗРОБЛЕНА МФУ

ДОДАТОК VI

ЗРАЗОК РІШЕННЯ ПРО СХВАЛЕННЯ ПРОГНОЗУ

Р І Ш Е Н Н Я № _____

Про схвалення прогнозу бюджету _____
_____ об'єднаної територіальної громади на _
_____ роки

Відповідно до статей 75, 75¹ Бюджетного кодексу України, наказу Міністерства фінансів України від _____ року № _____», керуючись статтею 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», виконавчий комітет _____ ради

В И Р І Ш И В:

1. Схвалити прогноз бюджету _____ об'єднаної територіальної громади на _____ роки, що додається.
 2. Подати рішення на розгляд _____ ради.
- Контроль за виконанням цього рішення покласти на _____ голову.

Сільський голова

ПРОГНОЗ БЮДЖЕТУ _____ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА _____ РОКИ

1. Загальна частина

Прогноз бюджету _____ об'єднаної територіальної громади на _____ (далі — Прогноз) розроблений відповідно до вимог статті 75¹ Бюджетного кодексу України, Податкового кодексу України, Бюджетної декларації, макропоказники економічного і соціального розвитку України на _____ роки, схвалені постановою Кабінету Міністрів України від _____ № _____ «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на _____ роки».

Метою Прогнозу є створення дієвого механізму управління бюджетним процесом в _____ об'єднаній територіальній громаді як складової системи управління державними фінансами, встановлення взаємозв'язку між стратегічними цілями розвитку громади та можливостями бюджету у середньостроковій перспективі, забезпечення прозорості, передбачуваності та послідовності бюджетної політики.

Основними завданнями Прогнозу є:

- забезпечення стабільного функціонування бюджетних установ міської ради;
- підвищення результативності та ефективності бюджетних видатків;
- посилення бюджетної дисципліни та контролю за витрачанням бюджетних коштів;
- удосконалення системи результативних показників з метою підвищення якості надання послуг у відповідних сферах.

Прогноз включає основні показники економічного і соціального розвитку _____ ОТГ, індикативні прогностичні показники бюджету за основними видами доходів, фінансування та видатків, взаємовідносини бюджету ОТГ з державним бюджетом та іншими місцевими бюджетами.

Прогноз бюджету _____ об'єднаної територіальної громади базується на принципах збалансованості, обґрунтованості, ефективності та результативності.

2. Основні індикативні прогностичні показники бюджету _____ територіальної громади

Індикативні прогностичні показники бюджету _____ об'єднаної територіальної громади на _____ роки є основою для складання розпорядниками бюджетних коштів планів своєї діяльності та формування показників проекту бюджету об'єднаної територіальної громади на середньострокову перспективу.

Прогностичні показники бюджету _____ ОТГ ґрунтуються на принципі збалансованості бюджету, що призведе до підвищення результа-

тивності та ефективності витрачання бюджетних коштів, посилення бюджетної дисципліни, покращить спрямування фінансового ресурсу на реалізацію пріоритетних соціальних напрямків та завдань для забезпечення динамічного і збалансованого розвитку громади.

При здійсненні прогнозу місцевого бюджету на _____ роки застосовані такі основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України: (%)

Прогноз за базовим сценарієм		
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)		
Індекс цін виробників (грудень до грудня попереднього року)		

Під час розрахунку враховано такі соціальні стандарти:

1. Мінімальна заробітна плата:

з січня 20__ року — _____ гривні;

з січня 20__ року — _____ гривень.

2. Посадовий оклад працівника 1 тарифного розряду Єдиної тарифної сітки:

з січня 20__ року — _____ гривень;

з січня 20__ року — _____ гривень.

Основні індикативні прогнозні показники місцевого бюджету на _____ роки наведено у **додатку 1** до рішення.

3. Дохідна спроможність бюджету _____ об'єднаної територіальної громади

При розрахунку прогнозу доходів бюджету _____ ОТГ на _____-роки враховувалися основні прогнозні показники економічного і соціального розвитку України, норм податкового та бюджетного законодавства.

Пріоритетні завдання, які необхідно здійснити в рамках реалізації бюджетної політики при наповненні бюджету _____ ОТГ:

- забезпечення дотримання принципів державної регуляторної політики, зокрема прозорості та врахування громадської думки, під час підготовки, прийняття і перегляду рішень про місцеві податки та збори;
- забезпечення проведення масово-роз'яснювальної роботи серед населення через засоби масової інформації щодо соціального значення легалізації праці та заробітної плати, обов'язкового декларування доходів та сплати податків.

При середньостроковому плануванні бюджету ОТГ в дохідній частині враховувалися фактори впливу на збільшення/зменшення надходжень платежів до бюджету:

- ріст середньомісячної заробітної плати одного штатного працівника;
- ріст фонду оплати праці працівників (штатних та нештатних), зайнятих економічною діяльністю;
- ріст мінімальної заробітної плати.

Прогноз доходів місцевого бюджету на _____ роки враховує стабільність податково-бюджетної системи, зростання надходжень до бюджету ОТГ та підвищення життєвого рівня населення громади.

Пріоритетом податкової політики є забезпечення стабільності податкової політики, зокрема підвищення ефективності та полегшення податкового адміністрування з мінімізацією можливостей для зловживань.

Бюджетна політика буде спрямована на удосконалення інструментів бюджетного планування, зміцнення фінансової спроможності місцевого бюджету шляхом забезпечення надходжень до бюджету ОТГ з урахуванням позитивної динаміки у порівнянні з попередніми роками, підвищення ефективності та результативності використання бюджетних ресурсів та приведення ставок місцевих податок і зборів до макимального рівня.

При формуванні дохідної частини місцевого бюджету були враховані фактичні надходження за _____ рік, планові показники на _____ рік та прогнозні показники на _____ рік.

Обсяг власних доходів загального фонду місцевого бюджету на _____ рік розрахований у сумі _____ гривень, що на _____ гривень. До спеціального фонду у _____ році прогнозується отримати _____ гривень.

Обсяг власних доходів загального фонду місцевого бюджету на _____ рік розрахований у сумі _____ гривень. До спеціального фонду у _____ році прогнозується отримати _____ гривні.

Індикативні показники власних доходів бюджету _____ — об'єднаної територіальної громади на _____ роки наведено у **додатку 2**.

4. Фінансове забезпечення пріоритетних напрямів розвитку _____ об'єднаної територіальної громади

Прогнозні показники видатків місцевого бюджету на _____ роки розроблено на основі показників дохідної частини бюджету ОТГ. В першу чергу в них враховані вимоги статті 77 Бюджетного кодексу України щодо забезпечення в першочерговому порядку потреби в коштах на оплату праці працівників бюджетних установ, на проведення розрахунків за електричну енергію, водопостачання, водовідведення, природний газ та послуги зв'язку, які споживаються бюджетними установами.

Видатки на _____ роки на оплату праці працівників бюджетних установ розраховано з урахуванням прогнозного розміру посадового окладу працівника 1 тарифного розряду ЄТС (встановленого на рівні прогнозного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 1 січня відповідного року) та прогнозного розміру мінімальної заробітної плати; при визначенні посадових окладів посадових осіб місцевого самоврядування застосовувалися положення постанови Кабінету Міністрів України від 09.03.2006 року № 268 «Про упорядкування структури та умов праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів» (зі змінами).

Розрахунки прогнозу видатків загального фонду бюджету на _____ роки на оплату бюджетними установами та організаціями комунальних послуг та енергоносіїв здійснювалися виходячи із показників індексу цін виробників (грудень до грудня попереднього року, а саме:

Першочергово також враховані обсяги видатків, необхідні для забезпечення стабільної роботи установ та закладів соціально — культурної сфери з урахуванням гендерного аналізу за окремими бюджетними програмами, надання встановлених власних соціальних гарантій для малозахищених категорій громадян, підтримку в належному стані об'єктів житлово — комунального господарства, інших об'єктів інфраструктури ОТГ, впровадження заходів з енергозбереження, а також виконання в межах фінансових можливостей місцевих програм.

Видатки та надання кредитів місцевого бюджету за функціональною ознакою на _____ роки наведено у **додатку 3**.

5. Реалізація інвестиційних програм (проектів) _____.

Реалізація інвестиційних проектів у громаді відбувається у відповідності до визначених пріоритетних цілей та завдань, що знайшли своє відображення у Стратегічному плані розвитку _____ територіальної громади на період до _____ року.

Цілеспрямована діяльність виконавчих органів міської ради направлена на вирішення найбільш актуальних проблем та запитів громади, підвищення інвестиційного іміджу громади, конкурентоспроможності, якості життя у громаді через ефективне використання ресурсів.

Індикативні прогнозні показники за бюджетними програмами, які забезпечують виконання інвестиційних проектів, наведено у **додатку 4**.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Пріоритетними завданнями апарату міської ради та її виконавчих органів є належне фінансове забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування для здійснення ними повноважень, визначених Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування» та іншими нормативно-правовими актами. У _____ та _____ роках передбачається здійснити заходи щодо:

- забезпечення прозорості, відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування, подальший розвиток свободи слова і думки;
- впровадження сучасних інформаційних технологій в діяльності місцевого самоврядування;
- забезпечення повноцінного виконання повноважень _____ ради згідно з чинним законодавством;
- подальшого розвитку створеної прозорої системи в прийнятті рішень органами місцевого самоврядування;
- створення належних умов для реалізації органами місцевого самоврядування прав та повноважень, визначених чинним законодавством України;

- вивчення та впровадження кращого досвіду в сфері розвитку місцевого самоврядування.
- активного розвитку форм місцевої демократії, коли жителі можуть висловити свою думку з різних питань не від виборів до виборів, а повсякчас;
- закріплення фінансової самодостатності місцевого самоврядування, сформувати ефективну систему управління;
- доступності і належної якості публічних послуг, що надаються такими органами, а також необхідної для цього ресурсної бази
- створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень;

Для досягнення мети та усунення наявних проблем будуть вживатися наступні заходи:

- _____
- _____
- _____
- _____

Усі заходи будуть плануватися та впроваджуватися з урахуванням найкращих стандартів та практик гендерної політики, антикорупційної політики, політик захисту навколишнього середовища та енергозбереження.

ОСВІТА

Пріоритетами розвитку галузі освіти на _____ роки визначено:

- запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»;
- удосконалення мережі закладів освіти шляхом створення опорних закладів освіти;
- забезпечення державних гарантій з оплати праці працівникам бюджетних установ;
- організація харчування та придбання медикаментів;
- забезпечення належного теплового режиму, зменшення показників споживання енергоносіїв, в тому числі природного газу;
- організація оздоровлення учнів загальноосвітніх шкіл;
- забезпечення своєчасних виплат дітям-сиротам;
- підвищення рівня забезпеченості обладнанням освітніх закладів;
- модернізація приміщень освітніх закладів;
- модернізація систем опалення освітніх закладів;
- створення сучасної навчально-виробничої бази загальноосвітніх навчальних закладів;
- організація підвозу дітей до загальноосвітніх закладів, придбання шкільних автобусів;
- побудова освітньої мережі у відповідності до наявних ресурсів;
- облаштування інклюзивно-ресурсних кімнат в закладах освіти;

- подальше створення умов для дітей з особливими освітніми потребами;
- створення інклюзивних класів, груп за потреби.

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Пріоритетами розвитку галузі є забезпечення населення високоякісними і доступними медичними послугами та створення сприятливих умов життєдіяльності людини.

У _____ роках передбачається здійснити такі заходи:

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Пріоритетами розвитку галузі є підвищення ефективності управління бюджетними коштами на державну підтримку соціально вразливих верств населення, подальше реформування сфери надання соціальних послуг та соціального захисту:

- утвердження патріотизму, духовності, моральності та формування загальнолюдських цінностей;
- інформування населення про наявні соціальні послуги;
- пропаганда та формування здорового способу життя;
- створення сприятливого середовища для забезпечення зайнятості молоді;
- попередження та протидія насильству в сім'ї;
- забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків;
- укріплення сім'ї;
- попередження та протидія торгівлі людьми;
- всебічне зміцнення правових, моральних та матеріальних засад сімейного життя, підвищення рівня економічної активності та самостійності сімей, оптимізація їх соціального захисту, передусім тих, хто має дітей;
- поліпшення репродуктивного здоров'я населення як важливої складової загального здоров'я;
- забезпечення захищеності інвалідів, сімей з дітьми, інших незахищених верств населення;

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Пріоритетами розвитку галузі на _____ роки є збереження, відтворення та примноження духовних та культурних здобутків українського народу, а саме:

- розвиток бібліотечної справи, покращення матеріально-технічної бази,
- комплектування бібліотек новою літературою та періодичними виданнями;
- популяризація народної творчості та проведення культурно-мистецьких заходів;
- проведення фестивалів народної творчості, авторської музики;
- розвиток клубних закладів, створення центрів дозвілля та культури;
- підготовка кадрів сфери культури, створення належних умов для розвитку аматорського мистецтва, самореалізація творчої молоді;
- підтримка письменників.

— _____

— _____

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

Пріоритетами розвитку галузі є всебічне фізичне виховання та становлення здорової нації.

У _____ роках передбачається здійснити такі заходи:

— _____

— _____

— _____

ЖИТЛОВО – КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО

Пріоритетними завданнями реформування житлово-комунального господарства у прогностичному періоді буде підвищення якості надання послуг для всіх верст населення. Прогнозом бюджету ОТГ на _____ та _____ роки передбачається спрямувати кошти на утримання в належному стані території громади шляхом надання якісних послуг з благоустрою громади.

У _____ роках передбачається здійснити такі заходи:

— _____

— _____

— _____

ТРАНСПОРТ ТА ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА, ДОРОЖНЄ ГОСПОДАРСТВО

Пріоритетами розвитку дорожньо-транспортної інфраструктури у прогностичному періоді є поліпшення наявних об'єктів для потреб економічного розвитку й підвищення якості життя громадян.

Передбачається здійснити такі заходи:

- _____
- _____

ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Пріоритетними завданнями діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища є забезпечення охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів.

Передбачається здійснити заходи щодо забезпечення охорони та раціонального використання наявних в громаді природних ресурсів, мінімізації шкідливого впливу на довкілля небезпечних відходів.

Зарахунок екологічного податку та інших надходжень до бюджету _____ ОТГ згідно з чинним законодавством у _____ роках здійснюватимуться заходи, направлені на охорону та раціональне використання природних ресурсів, утилізацію відходів, мінімізацію шкідливого впливу на довкілля небезпечних відходів та іншу діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Пріоритетними напрямками політики _____ ОТГ у сфері екології є:

Ефективне використання комунального майна та земельних ресурсів та екологічної політики буде спрямоване на наступні пріоритетні заходи:

- упорядкування земельних відносин;
- реалізація в повній мірі заходів програми охорони — навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів;
- еколого-просвітницька робота з мешканцями громади, особливо з молоддю, з метою виховання дбайливого ставлення до природи, формування екологічної культури населення;
- охорона і раціональне використання земель.

Основними результатами, яких планується досягти, є:

- покращення екологічного стану навколишнього середовища;
- покращення умов проживання мешканців громади.
- створення комфортного для проживання середовища шляхом покращення екологічного стану та збалансованого використання природних ресурсів.

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ

Бюджетним законодавством передбачено новації щодо підходів у перерозподілі повноважень і ресурсів на національному, регіональному та місцевому рівнях, підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів, зміцнення матеріальної і фінансової основи місцевого самоврядування. Впровадження нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин передбачає горизонтальне вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя, що має на меті сприяти зацікавленості місцевих органів влади залучати додаткові надходження та розширяти наявну базу оподаткування. Таким чином, реалізація політики децентралізації повноважень і фінансів у середньостроковій перспективі має забезпечити місцеві бюджети власним фінансовим ресурсом у обсязі, достатньому для виконання власних самоврядних функцій, у першу чергу у сфері житлово-комунального господарства, благоустрою населених пунктів, реалізації інших місцевих програм соціально-економічного розвитку.

Показники міжбюджетних трансфертів на _____ роки доведено листом Департаменту фінансів _____ облдержадміністрації від _____ р. № _____-та листа листа Міністерства фінансів України від _____

Конкретні показники обсягів доходів, видатків та міжбюджетних трансфертів на роки будуть уточнюватись залежно від реальних можливостей бюджету на відповідні роки.

**Основні показники бюджету об'єднаної
територіальної громади на _____ роки**

Показник	_____рік	_____рік	_____рік	_____рік
Загальний фонд				
Доходи (з трансфертами)				
Видатки (з трансфертами)				
Кредитування усього, у тому числі:				
- надання кредитів з бюджету				
- повернення кредитів до бюджету				
Фінансування (дефіцит «-» / профіцит «+»)				
Спеціальний фонд				
Доходи (з трансфертами)				
Видатки (з трансфертами)				
Кредитування усього, у тому числі:				
- надання кредитів з бюджету				
- повернення кредитів до бюджету				
Фінансування (дефіцит «-» / профіцит «+»)				
Разом				
Доходи (з трансфертами)				
Видатки (з трансфертами)				
Кредитування усього, у тому числі:				
- надання кредитів з бюджету				
- повернення кредитів до бюджету				
Фінансування (дефіцит «-» / профіцит «+»)				

**Доходи бюджету об'єднаної територіальної
громади на _____ роки**

Код	Найменування згідно з класифікацією доходів бюджету	_____ рік (попередній)		_____ рік (поточний)		_____ рік (прогнозний)		_____ рік (прогнозний)	
		Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд
10000000	Податкові надходження								
11000000	Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості								
11010000	Податок та збір на доходи фізичних осіб								
11020000	Податок на прибуток підприємств								
11020200	Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності								
13000000	Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів								
13010000	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів								
13030000	Рентна плата за користування надрами								
13030100	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення								

Код	Найменування згідно з класифікацією доходів бюджету	рік (попередній)		рік (поточний)		рік (прогнозний)		рік (прогнозний)	
		Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд
14000000	Внутрішні податки на товари та послуги								
14020000	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)								
14030000	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)								
14040000	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів								
18000000	Місцеві податки								
18010000	Податок на майно								
18050000	Єдиний податок								
19000000	Інші податки та збори								
19010000	Екологічний податок								
20000000	Неподаткові надходження								
21000000	Доходи від власності та підприємницької діяльності								
21010000	Частина чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність								
21080000	Інші надходження								

Код	Найменування згідно з класифікацією доходів бюджету	рік (попередній)		рік (поточний)		рік (прогнозний)		рік (прогнозний)	
		Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд
22000000	Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності								
22010000	Плата за надання адміністративних послуг								
22080000	Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном								
22090000	Державне мито								
24000000	Інші неподаткові надходження								
24060000	Інші надходження								
24060300	Інші надходження								
25000000	Власні надходження бюджетних установ								
25010000	Надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством								
30000000	Доходи від операцій з капіталом								
33000000	Кошти від продажу землі і нематеріальних активів								
33010000	Кошти від продажу землі								
	Усього доходів (без міжбюджетних трансфертів)								
40000000	Офіційні трансферти								
41000000	Від органів державного управління								
	Всього доходів								

**Видатки та надання кредитів бюджету об'єднаної територіальної
громади за функціональною ознакою на _____ роки**

Код ТПКВКМБ	Найменування	_____ рік		_____ рік		_____ рік		_____ рік	
		Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд
0100	Державне управління								
1000	Освіта								
2000	Охорона здоров'я								
3000	Соціальний захист та соціальне забезпечення								
4000	Культура і мистецтво								
5000	Фізична культура і спорт								
6000	Житлово-комунальне господарство								
7100	Сільське, лісове, рибне господарство та мисливство								
7300	Будівництво та регіональний розвиток								
7400	Транспорт та транспортна інфраструктура								
7600	Інші програми та заходи, пов'язані з економічною діяльністю								
8300	Охорона навколишнього природного середовища								
8700	Резервний фонд								
	Усього видатків без урахування міжбюджетних трансфертів								
	Разом								

КПКВКМБ	Найменування бюджетної програми	Найменування проекту (об'єкта), строк реалізації	20 рік	20 рік	20 рік	20 рік

Керуючий справами

ДОДАТОК VII

ДОРОЖНЯ КАРТА ПРОЦЕСУ СКЛАДАННЯ ПРОГНОЗУ БЮДЖЕТУ ОТГ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД

ДО СХВАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ:

- Березень** | Голова видає Розпорядження про створення постійної Робочої групи, визначення її повноважень та складу.
- Березень – квітень** | Робоча група вивчає та узагальнює матеріали, готує Проект поетапного Плану заходів з бюджетного планування, проект Бюджетного регламенту (змін до нього); пропозиції щодо пріоритизації цілей, та ін
Подає голові.
- До 01 травня** | Голова затверджує поетапний план заходів, погоджує напрацьовані матеріали та забезпечує передачу проектів документів до ради ОТГ для розгляду і прийняття рішень
- До 10 травня** | Рада ОТГ затверджує Бюджетний регламент (зміни до нього), розглядає пріоритетні напрямки фінансування
- До 15 травня** | Робота з ГРК - узгодження їх стратегічних цілей із визначеними пріоритетами та для оптимізації видатків.

ПІСЛЯ СХВАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ТА ОТРИМАННЯ ВІД МФУ ОСОБЛИВОСТЕЙ СКЛАДАННЯ РОЗРАХУНКІВ ДО ПРОГНОЗУ:

- 01 липня** | Голова видає Розпорядження про початок складання Прогнозу бюджету ОТГ на 2021-2023 роки
- Червень – липень** | Фінорган здійснює попередні розрахунки по доходах, фінансуванню, видатках та кредитуванню бюджету ОТГ, розробляє та доводить до ГРК Інструкцію, форми прогнозу, орієнтовні граничні видатки, та терміни, працює з ГРК
- У термін, визначені фінорганом** | Головні розпорядники переглядають власні стратегічні цілі, складають пропозиції до прогнозу, подають їх до фінансового органу
- До 15 серпня** | Фінорган узгоджує показники по доходах з ДПС, формує прогноз та матеріали до нього, подає на розгляд до виконавчого комітету
- Не пізніше 01 вересня** | Виконком схвалює прогноз та передає його разом із фінансово економічним обґрунтуванням до Ради ОТГ
- До 25 вересня** | Рада ОТГ розглядає прогноз бюджету ОТГ у визначеному нею порядку

ПРОГНОЗ БЮДЖЕТУ ОТГ ОПРИЛЮДНЮЄТЬСЯ НА ОФІЦІЙНОМУ САЙТІ РАДИ ОТГ

Рис 13 Дорожня карта процесу підготовки прогнозу бюджету ОТГ на середньостроковий період

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456'VI <http://www.rada.gov.ua>
2. Основні напрями бюджетної політики на 2018–2020 роки : Постанова Верховної Ради України. Ліга: Закон. 2017. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DH53300A.html
3. Мазярчук В., Стадник М. Міжнародний досвід середньострокового планування: уроки для України. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. 2017. https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/FEAO_Sered_budget_planning_A5_05_web-2.pdf
4. Уряд схвалив зміни до Бюджетного кодексу щодо середньострокового бюджетного планування. Міністерство фінансів України. <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-shvaliv-zmini-do-byudzhetnogo-kodeksu-shodo-serednostrokovogobyudzhetnogo-planuvannya>
5. «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання у 2019 році місцевих бюджетів на середньостроковий період». Наказ МФУ від 29.03.2019 №130.
6. Практичний посібник «Моделювання ефективної фінансової діяльності органів місцевого самоврядування ОТГ в умовах децентралізації. Консолідований підхід» <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/search.html?tagid=topics:sustainable-development/economic-recovery>
7. Остріщенко Ю.В. Досвід застосування стратегічного бюджетного планування в країнах з ринковою економікою / Ю.В. Остріщенко // Наукові праці НДФІ. — 2011.-Вип.1.-С.44-52 http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2011_1_6
8. Про затвердження Типової форми рішення про місцевий бюджет. Наказ МФУ від 03.08.2018 № 668 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0953-18#Text>

